

משה בירנבוים

נ"י"ג לקוה"ק הרבי ר' אלימלך ז"ע ועכ"א

מליזענסק

עיה"ק טבריא תובב"א

צעוהשי"ת

פרשת צא

שצט הוא ר"ת ש'מרס צ'רכס ט'הרס והנה שהזמן מסוגל לצוא לדי טהרת הלב, ושלא להיות משוקע בטומאה, ועי"ז יוכל לצוא לקדושה, (עטרת יהושע)

ויאמר ה' אל מושה בא אל פרעה וגו' ולמען תספר באוני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים וגו' וידעתם כי אני ה' (י, א-ב).

הנה זהו שורש ויסוד גדול, שכדי שיוכל אדם להאמין באמת באמונה שלימה בהשגחת הבורא, צריך שיקדים אליו היראה, כדכתיב 'את ה' אלקיך תירא' ורק אז 'אומתו תעבוד' ואז 'הוא תהלתך' וגו' (דברים י, ט). משא"כ צלי יראה, אפילו אם יחזה צמו עיניו נסים ונפלאות לא יגיע עי"ז לאמונה.

ו"ש 'צא אל פרעה' וצרשי 'והמרה צו', ולכאורה למה היה צריך להתרות צו הלא צמו עיניו ראה אותם ומופתים ואיך יעלה על הדעת שלא יאמין בה', אלא מוכח שאפשר לראות נסי נסים וצכל זאת לא לצוא לנינוץ של אמונה וע"כ ממשיך לומר 'ולמען תספר באוני בנך וגו', ולא די בנך, רק צריך ללמד שיהיה 'וידעתם כי אני ה' - שיהיו יראי שמים, ורק אז יפעל הסיפור להשריש בהם האמונה.

(פניני שפע חיים, רעד"ר משכ"צ)

ויאמר ה' אל מושה בא אל פרעה וגו' (י, א).

בווארשא נגזרה פעם גזירת שריפה על השו"ע חושן משפט בטענה שיש חוקי המדינה והיהודים מחוייבים ללכת עם משפטיהם לערכאות ולהתדיין לפי חוקי המדינה, והיה שם חסיד אחד בשם ר' נוטיל נוקאלאשין שהיה דובר צחות בלשון המדינה והיו לו עסקים גדולים בווארשא, שלח הרח"ק ר' יצחק מוורקי לקרוא לו, כשבא אליו ביקש מוכנו הרבי שילך לשר גדול אחד בהשתדלות לבטל את רוע הגזירה, השיב ר' נוטיל להרב, אותו שר הוא כעסן גדול, והוא מאיים לירות ברובה את כל הבא אליו בהשתדלות איזו שתהיה. אמר לו הרח"ק: הקב"ה אמר למושה "בא אל פרעה" ולא ילך אל פרעה" כי מושה רבינו היה מתירא מפרעה ואמר לו ה' שילך עמו יחד. כן אתה לא תלך לבד רק ה' ילך עמו והוא יהיה בעוזך. ואז הלך ר' נוטיל בשמחה לאותו שר, והשר בראותו את ר' נוטיל נבהל מופניו ומילא את בקשתו.

(אור יקות)

ולמען תספר באוני בנך ובן בנך (י, ב).

הטעם שהזכיר צ' דורות, דוקא בנך ובן בנך, יוצן ע"פ הגמ' כל שהוא ת"ס וצנו ת"ס וצנו ת"ס שוב אין התורה פוסקת מורעו לעולם לפי שהתורה מחזרת על אכסניא שלה וכו', כן כאן ציוה ה' להשריש האמונה בצל צנו וצנו ע"י שספר להם מופתי מצרים ושוב לא תפסק האמונה לעולם, והבן.

(אין עדות)

ולמען תספר באוני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים (י, ב).

היות כשהקצ"ה צרחמיו עושה נס לישראל פעם אחת ונוקס להם מאויביהם, אז נתעוררו הרחמים ומועיל אפי' לעמיד צכל דור כשישראל צריכים להנקם מאיזה שונא העומד עליהם להכזידם צעול שררה או מלך, אז הקצ"ה עושה נקמה צו, כיון שכבר נתעוררו אותם הרחמים צענין כזה.

וזהו ולמען תספר וכו' אשר התעללתי במצרים, וכשתספרו זאת מעוררו אותם הרחמים וינקם לכם מאויביכם לצל יוכלו להצ'ר לכם כלל, והבן'.

וצענין זה

"הפך ים ליבשה בנהר יעברו ברגל" (תהלים סו, ו). שמדקדק: א. פתח צלון יחיד "הפך ים ליבשה" וסיים צלשון רצים "צנהר יעברו ברגל". ב. פתח צלשון עבר - "הפך", וסיים צלשון עמיד "יעברו". ומתוך ע"פ מה דאיתא בגמרא (חולין ז): רבי פנחס בן יאיר הו קאזיל לפדיו שבויים, פגע ציה צגינאי נהרא, אמרליה חלוק לי מימך, ונחלק שם הנהר ג' פעמים. אמר רב יוסף כמה נפיש גברא ממשא ושתיין רצבן וכו', אלא כמשה וכו', והפירוש הוא כך, שכל דבר ודבר צתחילתו לפעול איזה נס הוא קשה מאד, אצל כיון שכבר נעשה פעם אחת, כבר יהיו הדלדיקים שיצואו אח"כ יכולין לעשות כזאת אפילו כמה פעמים, כיון שנפתח השער.

והפירוש בגמרא הוא כך: כמה נפיש גברא, כלומר, מהיכן צל לו זה שהיה יכול לפעול דבר גדול כזה [- לצקוע את הנהר], ומפרש, ממשא ושתיין רצבן, שהם פתחו השער, והיה זה יכול לפעול וכו'. והפסוק ממילא מוצן: הפך ים ליבשה, פי' משה רבינו ע"ה הפך פעם אחת ים ליבשה, ואז פעל צמעשו ש'צנהר יעברו ברגל, שרפצ"י עבר ברגל תלמא זימני וכו'.

(נועם אלימלך, ליקוטי שושנה)

ולמען תספר באוני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים וגו' וידעתם כי אני ה' (י, ב).

האדמו"ר האמוצעי (הרח"ק רבי יהושע) מבעלזא זי"ע נתבקש לשייבה של מעלה בשנת תרנ"ו ביום כ"ג שבט. הוא נסע לווינא לדרוש ברופאים, נתקבל שם בבית חולים וכפי שידוע נסתלק בווינא והובילוהו לבעלזא. רבנו (הגה"צ רבי שאול בראך זצ"ל, גאב"ד קאטו) שמוע שהאדמו"ר נמוצא בווינא נסע מוואגנאדארף על שייק פרישת בא אל האדמו"ר, רבנו היה רגיל לספר הרבה מביקורו איצל כ"ק האדמו"ר אז בווינא.

בין היתר סיפר, "ביום ראשון נודע לי שהגאון מפרשבורג בעל ה"ש"בט סופר" זצ"ל נמוצא ג"כ בווינא לדרוש ברופאים. הלכתי לבקר את הרב מפרשבורג, הוא שאלני על מועשי בווינא עניתי לו ש"כ"ק האדמו"ר מבעלזא נמוצא כאן ובאתי אליו על שייק.

על זה שאלני הרב, האם מניחים ת"ת דרבים ונוסעים אל רבי. [רבנו הוסיף שהרב מפרשבורג ידע שבמואגנאדארף (ששם היתה אז הישיבה של הגה"צ רבי שאול בראך זצ"ל) לכודו בהתמודה גדולה, וע"כ תמוה ושאלני כן].

מתלחשים" כלומר מכיוון שראה אותם מתלחשים, ולא רצה להאזין
לישיחתם, קם ויצא שלא יהיה שומע סודותיהם של אחרים

(אמרות חכמה)

ויאמר בשיה בנעריו ובזקניו נלך וגו' (י, ט).

הקדמת נערים לזקנים נריכה ציבור, ונראה לפרש על פי מה
שמעתי שם אדמו"ר הרב הנדיק (מן מהר"ש) מצעלו זוק"ל לפרש
הפסוק (מלאכי ג, ט) "והשיב לב אבות על זנים ולב זנים על אבות"
כי עבודת הנערים משוחמת בגלל מעלת הזריות שנמלאת בהם
מטבע הילדות ועוד שעבודת הזקנים מעולה עקב עשייתם כל דבר
צמחינות וישוב הדעת.

זה שמצטיח להם הנצי"א, שצדיקת משיח נדקנו ישיב ה' לב האבות
על זנים ולב הזנים על אבותם, שיזכו לעבוד את ה' עם שמי
מדריגות אלו זריות עם מתינות וישוב הדעת.

זאת היתה כוונת משה רבנו ע"ה צאמרו "בנעריו ובזקניו נלך"
להורות על שמי הצמחינות שעבודת ה', מעלת הנערים ומעלת הזקנים,
והקדים מעלת הנערים - הזריות, כי לענין הליכה נאמרו דבריו
זכה תופסת הזריות מקום צראש.

(אור אליהו)

בנעריו ובזקניו נלך (י, ט).

נראה לפרש דאיתא בגמ' בשמחת בית השואבה היו אומרים אשרי
ילדותינו שלא ביישה את זקנותינו דהיינו שהיו מתנהגים מיד
בנערותם כשורה ולא היו מתביישים בזקנותם ממעשה נערותם שהיו
ג"כ בקדושה, אבל מי שאינו מתנהג בקדושה בנערותו איז לעת
זקנותו הוא מתבייש ממעשיו הקודמים ולריך לסור מדרכו, על כן
טוב שימקדש עצמו מיד.

זה שאמר הכתוב חנוך לנער עפ"י דרכו גם כי זקין לא יסור
ממנו כלומר שלא ינטרף לסור מדרכו הקודם ויכול ללך בעקבות
נעוריו כמו שהי' מתנהג עד עתה וזקל יוכל לעבוד השי"ת צ"ה.
זהו בנעריו ובזקניו נלך, ר"ל שנתנהג ונלך בקדושה הן בנעריו
והן בזקניו צבנינו ובזנותינו נלך היינו שנדריך אותם בקדושה,
צבאנינו ובצקרתנו, גם בעבודת הגשמיות צמשא ומתן ואכילה ושתייה
וכדו', נלך צכל זה להשי"ת, כי חג ה' לנו, ר"ל כי התלהבות אש
צוער צנו לעבודתו ית"ש ויתעלה זכרו.

(נועם אלימלך)

ויסר בעלי רק את הבנות הזה (י, יז).

פעם באו וסיפרו לרב אחד, כי פלוגי בן פלוגי הוא מלווה בריבית קמיון
וקשה לב ונגד זה הוא כוראשי המדברים והוא נמורר את חיי הבריות
בחומרותיו והכל סובלים מקנאותו המופרזת.

לשנוע דבריהם נענה הרב ואמר בדרך צחות: עכשיו התיישב לי מקרא
קשה, נעולם לא הבנתי מדוע אחרי מכת הארבה התחנן פרעה "ויסר
מעלי רק את המוות הזה", אלא איתא בעל הטורים דבנסורה אי וינח
בכל גבול מוצרים, וינח ביום השביעי, מלמד שגח הארבה בשבת, לומר
לך כי מכה כזו שבכל ימות השבוע נענה את הבריות מוציאת דם האנשים
וביחד עם זה היא "וינח ביום השביעי" ששומרת שבת ("א פרוע נכה")
מכה כזו גרועה מכל המכות,

מכה כזו היא "מוות" מרה כמוות, לכן ביקש פרעה רק אז "ויסר מעלי
רק את המוות הזה"

(פניני תורה)

אמרתו להרב מפרשבורג: "הגמרא אומרת (עירובין י) אמר רבי מנחם דנא
מחבראי דחזיתיה לרבי מאיר נאחורין. אני הסתכלתי את פני האדמו"ר
מבעלזא". התבוננתי וראיתי שהרב מפרשבורג לא הבין אותי ולא נח דעתו.
רציתי בכל זאת להפיס דעתו ושאלתי אותו אם הוא רוצה לשנוע נמוני
מה שחידש האדמו"ר בשי"ק בסעודה שלישית. אחרי הסכמות מסרתי לו
שהאדמו"ר דקדק בפי' השבועה פי' בא עה"פ, ולמען תספר באזני בנד וכי
וידעתם כי אני ה'. התחיל בלשון יחיד ולמען תספר באזני בנד, וסיים
בלשון רבים וידעתם כי אני ה'.

ולכאורה הלא מוצת סיפור יציאת מוצרים והגדת לבנד חלה על ישראל
מיד בשנה הראשונה כשיצאו ממצרים, ומי מכל ישראל יכול היה לקיים
מוצת זו אז, הלא כולם היו שם וכולם יצאו ממצרים, נמוצא שגשאר רק
מושה רבנו היחידי שאשתו ובניו היו אז מחוץ למצרים, הוא היה יכול
לספר לבניו ולקיים והגדת לבנד גם בשנה הראשונה. ומכיון שבשנות
מושה רבנו נכללו נשמות כל כלל ישראל, הוציא הוא את כל ישראל
במוצת זו.

ויוצתק נאמר, ולמען תספר אתה דוקא באזני בנד, ועי"ז וידעתם כולם כי
אני ה' כי הוא יוציא בזה את כל ישראל. כשגמרת, נוספר רבנו, פנה
הרב מפרשבורג ואמר למוששו, לך מיד תזמין כרכה, אנו נוסעים אל
האדמו"ר מבעלזא.

(שאל בחיר ה')

ולמען תספר באזני בנד ובן אשר התעללתי
במצרים וגו' וידעתם כי אני ה' (י, ב).

צ"ב שהתחיל לומר שיספרו צאזני צניהם וצני צניהם את גדולת
השי"ת, דמשמע שהם צעלמס ככר יודעים הכל, ולצוקף מסיים
וידעתם כי אני ה', שאתם צעלמס תודעו שאני ה'. רק האמת
הוא, שזהו הדרך בעבודת השי"ת, שאם מתמסר לחן האב את צניו
וצני צניו ומחדיר צלצם אמונת הצורא ית"ש, ותורתו ועבודתו צלצב
שלם, אז 'צן חסם ישמח אצ', שצרא מוכה אצא וגם האב זוכה
מזה שימגבר אללו ידיעת הצורא ית"ש.

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מלאני ז"ע)

עד בותי מאנת לענות בופני וגו' (י, ג).

כי ה' הכציד לצו, אצל היה צריך להיות לו על כל פנים רצון להיות
נכנע, והוא שמח עוד צחיוק לצבו.

(שפת אמת)

ויפן ויצא מעם פרעה (י, ו).

יום אחד נאסר בפטרסבורג רבי דוד מביכוב מחכות הלשנה, ולאחר שהוחזק
מספר ימים במועצר הובא אל השופט החוקר. במוהלך החקירה, מושרינו
השופטים להיוועץ ביניהם, התחילו לשוחח צרפתית כדי שלא יוכל העיצור
להבין את דבריהם, אבל רבי דוד מביכוב ידע צרפתית ומשפתחו בשיחה
הפנה מוחם את ראשו.

העיר לו האחד השופטים בכעס שאין זה כון הנימוס להפנות את הראש
כון השופטים, האסיר חייב לעמוד בשעת החקירה עמידה ישרה ולנהוג
בדרך ארץ, הצטדק על כך רבי דוד ואמר בצרפתית שדווקא משום דרך
ארץ הפנה את ראשו שהרי התחילו לדבר ביניהם צרפתית מתוך שהיו
סבורים שאינו מבינה, ומכיון שהוא יודע לשון זו אין זה מנידת דרך ארץ
להיות מקשיב לדבריהם.

תשובה בלתי צפויה זו עשתה על השופטים רושם טוב ומיד שחררוהו.
לאחר מכן אמר רבי דוד למקורביו: דבר זה למודתי מושיה רבינו, דהנה
על הפסוק "ויפן ויצא מעם פרעה" נאמר במדרש "לפי שראה שעבדיו

לא ראו איש את אוזו וכלא קמו איש מתוזתיו שלשית ימים, ולכל בני ישראל היה אור במושיבתם. (י, כג).

במסורה מוצא, ז"פ ולכל, הכא - לכל בני ישראל, ואידך (שמות יא, ז) ולכל בני ישראל לא יחרץ כלל לשונו. ואפ"ל ע"פ המוצא בפה"ק (עמק המלך, עבר מיקווי משוה פרק ד-ה) שהמדבר לשון הרע מתגלגל בכלל, וזה נרמז בפסוק (במדבר לג, מ) ויקרא לה נחש בשמו, ל"ה ר"ת לשון הרע, והמדבר לשון הרע מתגלגל בכלל הנוצח.

ואתחא במדרש (ויק"ר לג, ה), שאתח מהסיבות שישראל זכו להגאל ממצרים, לפי שלא אמרו לשון הרע. אפשר שמטעם זה לא חרץ כלל לשונו על צ"י צנחם ממצרים, כי זכות המנעות מדיבורי לשון הרע לא היו לכלבם שליטה עליהם.

וענין זה נרמז בפסוק, לא ראו איש את אחיו, שאחד לא ראה בחסרונות חברו, ולא קמו איש מתחמיו, שכל אחד הרגיש את עצמו פחות מחבריו וסבר שהם עדיפים ממנו וממילא לא נכשלו בדיבורי לשון הרע לכן, ולכל בני ישראל היה אור צמושצתם, שהיה להם אורה וכל טוב, ובנוסף לזה הביא המסורה, ולכל בני ישראל לא יחרץ כלל לשונו, שלא היה לכלבים שליטה עליהם.

(כ"ק מן אדמור"ר הגה"ק מאמנו שליט"א) ***

לא ראו איש את אוזו וכלא קמו וגו' (י, כג).

שהחושך הכי גדול הוא כשאחד לא רואה צורת חברו ואינו עוזר לו, לא ראו איש את אחיו, וסופו שהוא עצמו נופל ואינו יכול לזוז ממקומו, ולא קמו איש מתחמיו.

(ליקוטי הרי"ם)

לא ראו איש את אוזו וכלא קמו איש מתוזתיו (י, כג).

אמר זקני מרן הקדוש [החידושי הרי"ם] ז"ל, מי שלא יוכל לראות את חברו בעין יפה, ולא קמו איש מתחמיו, אין לו תקומה מהמאפל שהוא תחמיו.

(שפתי נדיק)

ויקרא פרעה אל בושיה וגו' רק צאנכם ובקרכם יוצג וגו' (כד).

להבין הלל נעקו (שמות ג י"ג, ה א) נלכה נוצחה, ואין ישאירו האלן והבקר [דל"כ] מה יהיה להם לזכות.

אמנם פרעה חשב אשר השי"ת נריך לעבודתנו חלילה, וחשב מתחילה אשר השי"ת נריך לנו שנעבוד לו בעבודת קרבנות דוקא כאשר אמרו לו נלכה נוצחה, לכן אמר להם לכו נא הגברים וגם האלן והבקר ילכו אולם לא הטף כי הם אינם נכרכים לעבודה שאין דרכם לזכות. וכאשר ראה שלא נתרצו לזה, כי אם דוקא טפס ילכו עמם, חשב אולי הוא להיפול שזה הוא עבודתם ש יציאו את טפס עמם, כמו שמצינו (דברים לא, יב) הקהל את העם האנשים והנשים והטף, שמצוה להביאם ליתן שכר למציאתם (רש"י שם, מחגיגה ג), לכן אמר צאנכם ובקרכם יוצג וטפכם ילך עמכם.

והשיב לו משה, [גם אתה וגו'] ואנחנו לא נדע מה נעבוד את ה' עד בואנו שמה, לא כמו שאתה מדמה שנריך הוא' לעבודה שלנו חלילה, ולכן יהיה עבודה זו דוקא או עבודה זו דוקא, כי אינו שואל מאתנו כי אם לעשות נחת רוח לפניו ית', ואינו שואל כי אם לפי מדרגתינו אשר נעמוד אז צו הרגע, ואין נפקא מינה צמה.

ואנחנו לא נדע מה נעבוד את ה' - פירוש שאנחנו בעצמינו אינם יודעים מקודם צמה נעבוד את השי"ת - עד בואנו שמה, פירוש לפי הזמן והמדרגה שאנחנו אז צו הרגע, ופעם אנו עובדים את השי"ת צוה ופעם צוה, ואין איש ישראלי יכול לידע בעצמו צמה עובד השי"ת אם בתפילה אם בלא תפילה, כי פעם הוא כה ופעם הוא כה.

(ישרש יעקב)

ואנחנו לא נדע ביה נעבוד את ה' עד בואנו שמה (י, כו).

היינו שכל העבודות ה' והמנוחות שלנו לא נדע אם היו טהורות ולשם שמים וצלי פניות, עד בואנו שמה, עד שנבא אל עולם החשבון, ושם נדע אם עבודתנו בעולם הזה היתה רצויה.

(ליקוטי הרי"ם)

ואנחנו לא נדע ביה נעבוד את ה' עד בואנו שמה (י, כו)

שמעתי מכבוד אבא מרן זוקלה"ה, על מה שאמר משה ואנחנו לא נדע מה נעבוד את ה' עד בואנו שמה, הוא ר"ת שטיפה מ'ריקה ה'דחה, כי א"ל לדעת אין יעבוד את ה' אם לא יבא במקוה בכל עת וצפרט לעת הנורך

ווי"ש לא נדע מה נעבוד עד בואנו שמה ע"ל, וצפרט מי שיס לו התעוררות בלבו לעשות משוה, בודאי א"י אפשר בלא מקוה, וכמו שאמרנו דורשי רשומות, לב טהור צדא ר"ת טבל.

(קדושת י"ט פ' משפטים)

כלה גרש יגרש אתכם בזה (יא, א).

יש לומר הפירוש שאחר העבודה צמרכים היו בני ישראל יגיעים מאוד. כמו שכתוב בזה הקדוש ויהי זשלת, שהיו שצורי לב מרוב היגיעה, ע"ש. לכן הצטיח ה' יתברך כי המצריים יגרשו אותם. והוא ללמוד הצטחה לכל אדם, שאף שנתיגע נגד היצר הרע וינטל הכח ממנו, יוכל אחר כך לעשות צחח היצר הרע עצמו. וכמו שכתוב וקוי ה' יחליפו כח, והבן. וכן כתוב בכל לצבך צשני יצריך, שאחר כך מסייע גם הוא, כמו שכתב זהר הקדוש ואתחנן, עין שם.

(שפת אמת)

כשלוזו כלה גרש יגרש אתכם (יא, א).

סיפר הרה"ק רבי מרדכי מוקוזימר ז"ע שאביו המוגיד מוטרסק ז"ע היה שונא מובהק לקיסר רוסיה אלכסנדר השני, ופעמים אין מספר קילל אותו קללות נמרצות, ולא רק בפני אנשי סודו ומקורביו אלא גם בנוכחותם של אנשים זרים. פעם אחת בשעת אמירה התורה בש"ק בשעת סעודה שלישיית עה"פ "כשלוזו כלה גרש יגרש אתכם" אמר באמוצע התורה, כשלוזו עם הכולל בגימוטריא כנגזן אלכסנדר ופירושו כך "כשלוזו" כלה, כשיכלה מלכות אלכסנדר, היינו כשימוות אלכסנדר (ואח"כ בקרוב מות פתאום המולך אלכסנדר השני) אז גרש יגרש אתכם, תצאו מוגלות אל ארצכם ארץ ישראל, וכל הנאספים חיל ורעדה יאחזון מאימות המלכות ובמוציאש"ק נכנסו אליו בניו זצ"ל להעירו על דבריו, ויאמרו בין השמועים התורה ישנם אנשים שונים, אנשים שאין ידועים לנו, ומי יודע אם אין בנייהם מוסרים ומלישינים ג"כ,

בשמוע המוגיד הקדוש דברי בניו הצדיקים, תמה עליהם ואמר בהתרגשות "לא עלה על דעתי כי בני יחשבו עלי שאני מוסדר לי את התורה שאני אומר, וכי אני יודע הדברים שיוציאים מפ"י, כלום אשם אני בטיינים כאלה נשמועים מפ"י."

מואז חדלו בניו הצדיקים לדבר ענוו על ענין כזה והבינו שהשכינה מודברת
נותן גרונו.

(גדולת מרדכי)

דבר נא באזני העם וישאלו איש בואת רעהו וגו' (יא, ב).
הגם שאמרו ז"ל (צ"ק לו:) רעהו ולא של נכרי. שמעתי שם האלקי
המגיד מקאזנין זוק"ל שכך פירש, כי הקב"ה רצה לקיים שיאלו
ברכוש גדול, אך שלא היה ציניהם צמריים נדקה וגמילות חסדים
צדי לעורר ולהמשיך עליהם זה מידה צמדה. ע"כ אמר ית' למשה
צבקה ממך וישאלו איש מאת רעהו ג"כ ישראל, ויעשו גמילות
חסדים. ע"כ ויתן ה' תן העם צעיני מצרים, ואלו ברכוש גדול.

(מגיד מהלות)

דבר נא באזני העם וישאלו איש בואת רעהו וגו' (יא, ב).
והלא אם היה רצון בשמים היה נותן ללצני המצרים שיחנו לישראל
רכושם צמנות ע"י גדול החן שנתן להם. אלא י"ל שזה היה
התחלת עשירות שהחל לחנן לישראל, לא רצה שידבקו בכל לב,
ע"כ היה ישר צעיני הש"י שיהיה כעין דבר הנשאל שיש עול על
השואל להחזיר.

(ליקוטי הרי"ם)

דבר נא באזני העם וישאלו וגו' ואשה בואת רעותה וגו' (יא, ב).
ציוס ראשון של פסח צמעות שחריט פתח הרב:
כחמי האז על הצן שיש לו געגועים על אציו, וכשרואה אציו ממנו
אזיה מנועה טובה הוא מונה שצחו וכחצה לזכרון עולם לא זו מחצבו,
גם הלום כחצ צמיה"ק [שמות יב לה] שעשו ישראל כדבר משה וינלו
את מצרים, וצמנת לכאורה צריך להצין מה שצח יש צוה, הלא עשו
צצביל עמם לישא את כל טוב מצרים:

וציאר הדבר כי צוודאי אותו הדור שיאלו ממצרים יאלו צממה גדולה,
זולת דתן ואזירים שפרסמן הכתוב, וא"כ היה להם לעשות כל הצמדקות
לצלתי יצטרכו לשוב עוד, גם שלא יצטרכו לראות פני המצרים עד עולם,
והם לא קן עשו רק שאלו מהם עוד כלי כסף וזהב צדק שאלה דהדרא
צעינא וכן נצטוו מפי משה, וצוודאי ידעו שהמצריים ירדפו אחריהם
שאדם צוהל על ממונו, ואעפ"כ לא שינו מצומתו של משה, ועל קן נאמר
דבר נא לשון צבקה שצקש מהם לעמוד צנסיון:

ומכל מקום צריך לפרש הלא הציווי של משכו וקחו לכם וגו' היה נסיון
יותר גדול מזה, שלקחו את היותר חשוב צאצ"ס עד שעשאו למעצבותם,
והישראל צמזום וכפחוס ואח"כ שחטום לעיני המצריים ולא סקלום, ושם
לא נאמר דבר נא, אצל שורש הדבר הוא שמצוות עשיית פסח אמר להם
משה צס הקב"ה, וא"כ לא היה חידוש כל כך ששמעו צקולו, כי כך
הוא מדת כל ישראל למסור נפשם לעשות רצון קונס וחפץ צורם, אצל
מצוה זו אמר להם משה מפי עצמו כי קן נצטווה מפי הגבורה לאומרה
להם צדך עצה טובה, ועל קן נאמר וצני ישראל עשו כדבר משה ולא
נאמר כאשר צוה ה' את משה, וזהו הוא שצחן, אעפ"כ שלפי מראה עיניים
היה הדבר הזה לרע להם, מכל מקום סמכו על משה אחרי שהוא איש
אלהים קדוש האמינו צו שלא יוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן וכל
דבריו כגחלי אש:

(הרה"ק מרימינוב ז"ע, מנחם ציון)

ולכל בני ישראל לא זורין כלב לשונו (יא, ז).

ואיתא צמד"ש (מכילתא משפטים ט) שהכלצים קיצלו שר על זה, דכתיב
(שמות כב, ז) וצטר צשדה טריפה לא תאכלו לכלב משליכון אותו, הא
מה תלמוד לומר לכלב משליכון אותו, ללמדך שאין הקב"ה מקפח
שר כל צריה, שנאמר ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו, אמר
הקב"ה תן לו שצרו. והנה מצינו צמד"ש (ש"ט תהלים כח) שגם
הצפרדעים קיצלו שר, דכתיב צהו צמנוצין וצמשארותיך, ואימתי
משארת מצויה אצל תנור צשעה שהתנור חס. מלמד שהיו משליכות
עצמם לתוך התנור לקדש שמו של הקב"ה, ומה פרע להן, שכל
הצפרדעים ממו, ואותם שירדו לתנור לא ממו מפני שמסרו עצמן
לשריפה כדי לקיים גזירתו של הקב"ה.

יש להצין למה הצפרדעים קיצלו שרם רק לאותה שעה צוה
שנשאר צחיים, ואילו הכלצים קיצלו שרם עד סוף כל הדורות
שצכל דור ודור קיים הציווי של לכלב משליכון אותו. אלא ודאי
מוכח מכאן שעולה יותר צנקל להיכנס לתוך אש היקוד, מלעצור
צעצמו ולהתאפק נגד רצון הטבע.

(הרה"ק ר' דוד מטאלנא זוק"ל, מאורי אור)

לא יזורין כלב לשונו וגו' (יא, ז).

הגאון רבי ישראל סלנטר נסע פעם ברבבת, וישבו שם קבוצה של
מושכילים, ושפכו בו וקלון על עם ישראל החרדים לדבר ה'.

אמר להם ר' ישראל אספר לכם מעשה: ראש הכלבים הזמין פעם לדין
תורה את ראש המושכילים, וטען בפני הבי"ד, דהנה הקב"ה נתן לנו צתנה
"גבילות וטרפות" דכתיב ביה "לכלב משליכון אותו", והנה באו המושכילים
והתחילו לאכול גבילות וטריות ולא נשאר לכלבים נוה לאכול. נענה ראש
המושכילים ואמר: לא כתיב "לכלב על ארבע רגלים משליכון אותו" וא"כ
אף אגן נחשבים בכלל כלבים, קם ראש הכלבים וטען: אכונם יצדקתם
שלא כתוב כלב על ארבע רגלים אבל משה רבינו אמר "לכלב משליכון
אותו" מופני הטעם "לא יחרץ כלב לשונו" ואתה כלב שאתה נובח על
היהודים מודע מוגיע לך השכר לאכול גבילות וטריות. ויצאו אותם
המושכילים בפחי נפש כון הקרון החזא.

ואם יבועט הבית בזהיות משיה וגו' (יב, ד).

ר"ל מי שאינו צמדריגה זו שיוכל צעצמו להמשיך הקדושה עליו,
ולקח הוא ושכנו, ר"ל שימתצנר את עצמו אל צדיקים כי שכן הוא
הצדיק, דכתיב (משלי כ, ז) טוב שכן קרוב מאת רחוק, היינו הצדיק,
מחמת שקרוב לצורא צרוך הוא ושוכן אצלו.

(ילקוט עבודת ישראל, יקר מפר)

וישזטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים (יב, ו).

היה קשה לאאמור"ר ז"ל, למה דוקא צין הערבים. וציאר הענין,
דהנה ידוע דמזל טלה הוא השר של מצרים (ווי"ק ח"ג) והוא צחינת
דין. וצין הערבים הוא עת התגצרות הדינין צעולם (שם ח"ג). לכן
צוה הש"י לשחוט הפסח דוקא צעת ההיא להראות שמלכותו צכל
משלה, אפילו צקליפין דיליה (עיין מיקרו"מ ס"ט קמ:). שהגם שהעת היא
התעוררות הדינין צעולם, וצפרט שהשר שלהם מזל טלה הוא צחינת
דין, אעפ"כ יש לו להשי"ת צ"ה ולצני ישראל שליטה עליהם וגצרו
הרחמים לצאת מגלות מצרים וצזה וצאלהיהם עשה שפטים.

(צאר משה)

וככה תאכלו אותו בהתניכם וזוגרים נעליכם ברגליכם ובמקלכם בידכם ואכלתם אותו בזופון וגו', והיה היום הזה לכם לזכרון וגו', שבעת ימים וגו' (יב, יא-טו).

ראוי לשים לב בטעם מזהו זה מדוע תהיה אכילתה דרך חפזון דוקא, הלא אכילת הפסח היתה קודם חרות ולא יאלו מפתח ביתם עד הצוקר. עוד נתבונן במה שאמר בעל ההגדה מזהו זה שאנו אוכלין על שום מה על שום שלא הספיק וכו' שנאמר וגו' וגם צידה לא עשו להם, ועדיין טעם זה צריך ביאור:

אמנם יש לפרש על פי מה שאמרנו למעלה על פסוק (בראשית ג, טו) מכל עץ הגן אכול תאכל ובעד הדעת טוב ורע לא תאכל וגו'. ורבותינו נחלקו בזה מאיזה עץ אכל אדם הראשון (ברכות מ). ויש לשאול מאין ידע אדם הראשון איזה עץ הוא עץ הדעת טוב ורע, אם לא שנאמר שה' יתברך הראהו לו וזה אינו כמשמעות הכתוב. אך יש לומר שעיקר הציווי היה לכל יתמשך אחר תאומו לאכול המאכל מפאת שהוא ערב לחיך ונחמד למראה ולקוץ בזולתו, רק שתהיה אכילתו לקיום גופו בלבד, ולכל יהיה חילוק בעיניו בין הנחמד למראה או לא, רק אכילתו תהיה לשווע נפשו שיהיה נכון לעבודת בוראו:

וזהו מאמר הכתוב מכל עץ הגן אכול תאכל, פירוש שמותר אהיה לאכול מכולם, רק שלא יהיה הבדל בעיניך לאכול מזה מזה שתתאוה ממדת שהוא ערב לחיך ולקוץ בזולתו הבלתי ערב כמוהו, ההבדל הזה נאסר לך. וזהו ובעד הדעת טוב ורע לא תאכל, רצה לומר שלא תבחין באכילתך לאכול מזה מפני שהוא טוב טעם ולקוץ באחר אשר הוא בעיניך רע. ויכול לומר שלא היה העץ הדעת עץ פרטי, רק על כולם צוה נטוה לכל יבקר בין טוב לרע מזה התאוה. ורבותינו ז"ל נחלקו לאיזה מין נתאוה תאוה גופנית:

ולפיכך זה ירדו אבותינו למצרים לזכר חמירותם ולשבר תאוותם על ידי עול השיעבוד כדי שיתוקן חטא אדם הראשון. ולזה נצטוו לאכול בפסח לחם עוני שהוא תפל בלי מלח וצלי שום תיקון לכוונה הזאת להורות שלא ימשך אדם אחר תענוגות בני אדם המדומות. ולכן נקראת המנה לחם עוני מפני שהעני אין צידו לבחור מאכל אשר יתאוה ויחמוד ומוכרח לאכול מן הבא צידו אף הבלתי ערב לחיכו, כן גם אנו אוכלין מזה מעיסה בלתי מתוקן שיהיה שיהיה לנו המתוק ואינו מתוק רק לקיום נפשינו לעבודתו יתברך שמו, ונקדש עצמינו על ידי אכילת מזה שבעת ימים לנגד שבעים שנה ימי שנותינו שנדע על ידי זה שמן הדרך להשליך מנגד כל חמדת העולם ומאוויו:

זה רמז לנו במאמר הזה מזהו זה שאנו אוכלין על שום מה וכו' שלא הספיק וכו' וגם צידה לא עשו להם, פירוש שאנו לוקחין מוסר מאבותינו שהיו במדריגה זו שלא נמשכו אחר תאוותם להכין להם צידה מתוקנת ועריבה, רק אכלו בצאתם עוגות מנות בלי תיקון כן אנו נעשה כמעשהם. וביאור דבריו, מזהו זה שאנו אוכלין, כלומר מה צריך לכוון באכילת מזה, ואמר על שום שלא הספיק וכו' וגם צידה לא עשו וכו'. שנתכוון שכמו שאבותינו השליכו התאוות אחרי גיוס, כן גם אנו מגמתינו לפעול זה על ידי אכילת המנה שנגיל עצמינו לזכר החומריות ולשבר כח התאוה:

ולזה צוה לנו ה' יתברך לאכול הפסח בחפזון גם כן, כי ידוע שאכילת חפזון אף מעדנים העריצים לא ימתקו לחיך כאכילת הממיות ואריכת השולחן, להורות גם כן כ"ל שלא לאכול למלאות תאומו רק לזרז חיי נפש לעבודתו יתברך שמו. וגמר אומר והיה היום הזה לכם לזכרון, פירוש שזכרו זאת לעולם מדוע נצטוו לאכול הפסח בחפזון שהוא לשבר כח התאוה, וגם שבעת ימים מנות תאכלו שתהיה זאת על לבכם כל הימים:

(מאור ושמש)

וישבורתם את הדבר הזה לזכר כ"ך ולבניך עד עולם (יב, כד). בשם המגיד מקאזנין ז"ל: ושמתם את 'הדבר' בזה נרמז לשמור את 'הדיבור'. ואזהרה זו תהיה לכם לחק עד עולם.

(לקוטי בתי לקוטי)

בשיארתם צרורות בשמולתם על שכמם (יב, לד)

"שהיו מחצבין המנוות", להיות כי היתה מנה ראשונה שנצטוו בה ישראל וקבלוה בשמחה. וזה היה הכנה לכל הדורות שיוכלו להרגיש שמחה בעשיית המנוה. ושמחה של מנה הוא דבר גדול שניתקן כל האדם בכה שמחה זו. וידעו בני ישראל היטב כי כל הגאולה היתה כדי שיכנסו בכלל עבדי ה', והיה עיקר השמחה שלהם בהגאולה על ידי שזכו להיכנס בכלל עבדי ה' כמו שכתוב יאלו כל צבאות ה', והטו שכמם לקבל עול מנוותיו בשמחה. ולכן גם כן בני ישראל לדורות מנות מנה פסח בשמחה. כמאמר חכמינו ז"ל מנוות שקיבלו בשמחה עדיין עושים בשמחה.

(שפת אמת)

קדש לי כל בכור פטר כל רזום בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא (יג, ב).

קדש לי כל בכור, שתקדש את כל הראשית להשי"ת, כמו ראשית דגן (דברים יב, ד), ראשית עריסותיכם (במדבר טו, כו) וכדומה, פטר כל, הראשית מכל המנוות רחם צבני ישראל שתרחס על איש ישראל, באדם ובבהמה, בין שהאיש שאתה מרחם עליו הוא מכוה בשם אדם ובין שנקרא בשם בהמה תרחם עליו, לי הוא, כלומר שהעסק שלי אם הוא אדם או בהמה ולכן אין לחשוב בזה כלל, כי אם שתרחס עליו.

(הרה"ק המאור עיניים זנוק"ל, מאורי אור)

קדש לי כל בכור פטר כל רזום בבני ישראל וגו' (יג, ב). קדש לי, כשאתם רוצה להתקדש להשי"ת, אזי כל בכור, צריך להחזיק כל אחד מישראל במעלה יותר ממנו וצריך להיות צמידת הענוה, וגם פטר כל, כשפוטת את פיו לדבר דיבורים, רחם צבני ישראל, יהיו רק דיבורים שהם להמשיך חסדים ורחמים על כלל ישראל.

(הרה"ק המגיד מטשערנאציל זנוק"ל, מאורי אור)

קדש לי כל בכור וגו' (יג, ב).

שוחט אחד לא רצה להכניס אורחים לבייתו, וכשבא השוחט לרבינו הרה"ק מריזין ז"ע, שאלו על זה, והשיב השוחט שאינו יכול כוחות שזוגתו אינה מוסכימה. ואמר לו רבינו כי מורים הם ע"כ קרא שמוה בורה (שמות טו, כג), פי' מורים הם - הוא בעצמו לא טוב, אבל 'קרא שמוה בורה' - שתולה עליה שהיא אינה טובה.

לבושן תהיה תורת ה' בפיקר וגו' (יג, ט).

כי זאת ידוע לכל צר שכל, כי לא זה הוא עיקר התורה מה שלומד הדף, כי מה יועיל הלימוד אם ח"ו לצו כל עמו בזהב ועבודת השם יתצרך. וכמאמר חז"ל לא עלין המלאכה לגמור ולא אמה צן חורין להצטל ממנה, היינו ג"כ כדצרינו, לא עיקר הלימוד ללמוד דף אחר דף, אך לא אמה צן חורין להצטל ממנה, כי בודאי מחוייבים אנחנו ללמוד תורתנו הקדושה בצל מה דאפשר, אך עיקר הלימוד הוא להתלמד מזה הלימוד הנהגה על כל היום. וזהו הפירוש למען תהיה תורת ה' 'צפיק', שפיק יתלמד מן הלימוד עד שיעשה פיק רק תורת ה' היינו לשמור פיו ולשונו מלדבר רע ח"ו, רק ידבר טוב סלה, היינו ללמוד ולהתפלל, ולדבר כל דבר לעבודת השמים

(צית אהון)

הרה"ק רבי ישראל צבי מוקאסאני ז"ע בעל אור מלא היה מספר מודי שנה בשנה בשב"ק פרשת בא עובדא נפלאה שהיה אצל הרה"ק ר' משה לייב מוסאסוב ז"ע: שפעם בליל שב"ק פרשת בא אחרי תפילת ערבית, התחיל הרה"ק מוסאסוב ז"ע לאמור תפילת הלל בברכה, וכל החברייה הק' ענו אחריו עמו באמירת הלל בהתלהבות גדולה, וסיימו ההלל עם הברכה, אחרי אמירת עלינו, כאשר עברו מתפללי בית מדרשו כבני מרון לברך את רבם בברכת שבתא טובא, אז נזכרו שישבת היום לה' ולא יום טוב, ועד גבור התפילה לא הרגיש אף אחד מהמתפללים שטעו בדבר.

וסיים הרה"ק מוקאסאני את סיפור הדברים בהטעמו: שאין להתפלא על הרה"ק מוסאסוב ז"ע, שהיה במדרגה גבוה כזה לומר הלל בש"ק פרשת בא, כי נודע מספר היצירה אשר כל דבר נחלק לעולם שנה נפש. ובשעה שייצאו ישראל ממצרים, אז היה יציאת מצרים בבחי' עולם, וכשנגיע יום י"ד בניסן חג הפסח, אז מתעורר יציאת מצרים בבחי' שנה, ובש"ק פרשת בא כשקורין בתורה המאורע של יציאת מצרים, אז מתעורר יציאת מצרים בבחי' נפש. כי השבת היא הנפש של הבריאה, ועוד יתרון לבחי' נפש שהיא למעלה מבחי' עולם ושנה, לזאת אין להתפלא על הרה"ק מוסאסוב ז"ע, שמוגדל מדרגתו בקדושת שבת שהיא הנפש של הבריאה, השיג בחי' נפש של יציאת מצרים, ונתלהב לבו לשיר הלל לה' אלקיו כביציאת מצרים.

אבל על זאת יש להתפלא, הרי בטח התפללו בבית מדרשו של הרה"ק מוסאסוב, מלבד החברייה הק', גם כמה אנשים פשוטים, שכידוע היה מפורסם בגודל אהבתו לכל איש ישראל, וקירב גם אנשים פשוטים, ולא נמצא בין כל אף איש אחד שיזכר שישבת היום ולא יום טוב, כחמת שהרה"ק מוסאסוב ז"ע הגביה את כל האנשים הנלווים אליו, אל פסגה מרום קדושת שבת, עד שאף אנשים פשוטים נסחבו איתו להתעלות לבחי' שבת שהיא נפש הבריאה, עד שגם הם השיגו בחי' נפש של יציאת מצרים.

סיפר לי הרה"ק הישיש ר' שלמה אינטראטאר ז"ל: שמעתי מהרה"ק ר' מואר אפען שפעם אחת, בפרשת בא נכנס לרה"ק רבי צבי אלימלך מבלאזוב ז"ע, שאל לו הרב וועלכע סדרה גייט די וואך (מהו פרשת השבוע), ואח"כ אמר לו הינען (פה) ווייסט מען וועלכע סדרה ס'גייט די וואך, וסיים, אויפען שווער (הרה"ק מראזווארוב) האט מען דערקענט וועלכע סדרה ס'גייט. ואח"כ סיפר שהרה"ק רבי משה לייב סאסובער ז"ע, אמר פעם הלל בפרשת בא, ולשנה האחרת באו התלמידים בזה השבוע וחשבו שכן יתנהגו בכל שנה, אמנם לא כן היה. (בראזווארוב שנתו ארבע כוסות בפרשת בא).

(שיח זקנים, ח"א)

ואח"כ אמר: א יוד דארף רחמנות האבין אויף יעדען יודען [-יהודי צריך לרחם על כל יהודי, וצריך לאהוב כל יהודי]. הקב"ה אמר למושה רבינו ע"ה (שמות יג, ב) 'קדש לי' - פ"י כשתרצה לקדש את עצמך, 'כל בכור' - פ"י תדע שכל איש בכור מן, היינו שתחזיק את עצמך שפול מכל, 'פטר כלי' - היינו ראשית כל, 'רחם בבני ישראל' - לשון רחמנות היינו אהבת ישראל, 'באדם ובבהמה' - פירוש כשתרצה לחלק ולומר זה אדם וזה בהמה, שיעל זה צריך לרחם ועל זה לא, דבר זה אסור לך, כי ילי הוא - הלא זה גלוי רק לפני ולא לך. וסיים הוא זצ"ל: דאס קער זיך נישט מיט דיר אהן [- אין לך שייכות בזה] אתה צריך לרחם על כל איש מיישראל.

(כנסת ישראל)

זכור את היום הזה וכו' (יג, ג).

על דרך אמרם ז"ל (עיין פסחים קטו ע"ג) שצכל יום חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יאל ממנרים כו', כי גאולת מצרים היה כדי להוציא דעמינו, פירוש דעת שלנו מן הגלות, ועם כל זה עדיין יש אחריה גלות, כמו שנאמר (שמות ג, יד) אהיה אשר אהיה כו', ורשו חז"ל (ברכות ט ע"ג) אהיה עמכם בגלות אחר, וכדמיון זה, לריך האדם מקודם לראות לנאם מתאוות רעות בחינת מצרים, על דרך שפירשתי זכר ליציאת מצרים, שיזכור לנאם ממנרים שהוא ערות הארץ תאוות רעות, ופרעה אומיות הער"ף, שמורה על קשיות העורף בתאוות רעות, משא"כ אם יאמר האדם להתפלל ולעבוד את ה' דעת שלימה קודם יציאתו מתאוות רעות, זה אי אפשר כלל וכלל, ועם כל זה גם אחר שידע בעצמו שיאל מתאוות רעות רש לו דעת לעבודתו ית"ש, לא יצטח ויאמין בעצמו, רק ידע שיש אחריה גלות עדיין מיצר הרע, עד שיצבור כל הס"א בתיקון מדותיו כראוי:

(ורע קודם)

ועבדת את העבודה הזאת בזורש הזה (יג, ה).

הרה"ק הצית מצרים מסלונים אמר בשם המגיד מקאזניץ ז"ע, י"ד ימים יש מראש חודש עד הפסח, ואחר כך יום א' דפסח וימי הספירה וסג השבועות, הם נ"א, וציתד הם כמו השם אדני, שהוא קבלת מלכות שמים כשור לעול, וזהו שאמר הכתוב ועבדת את העבודה הזאת, פשוט, כעצד העובד את רבו.

וזו שאלת הרשע מה העבודה הזאת "לכס" אומיות מלך שאינו רואה לקבל עליו מלכות שמים מבלי שירגיש איזה טעם ועריצות בעבודתו, והוא אומר, מי שמרגיש נועם ורנון לעבוד את ה' ניחא, אבל אם לאו, מה העבודה הזאת לכס ח"ו.

אבל האמת הוא שהאדם צריך לעבוד את ה' כעצד לאדון, וכל התחלות קשות (מכילתא יתרו) מכאן ואילך יערב לכס, ועל זה אנו מתפללים (צומר האר"ל לליל שצ"ק 'אומר בשבחין) דיתענג לשמיה צמתיקין ודובשין.

(אצקת רובלים)

ולא יראה לך זובין ולא יראה לך שאר בכל גבולך (יג, ז). הרה"ק רבי ישראל מריזון אמר, תורתנו הק' מרמזת בזה, שלא מספיק שאתה צעמך נשמר מחמתן הוא היצר הרע, אלא שעליך להשיג ש'לא יראה שאור בכל גבולך' כלומר בכל מקום שיש לך השפעה.

(אוצר חיים)

רבינו הרה"ק רבי חיים צבי טייטלבוים מסיגוט זי"ע נולד ב"ג טבת תר"מ בעיר טעטש לאביו הרה"ק רבי חנניה יום טוב ליפא אבר"ק סיגוט זי"ע א בעל קדושת יום טוב, ולאמו מרת חנה בת הגה"צ רבי יואל אשכנזי זצ"ל אבר"ק ולאטשוב בן הרה"ק רבי משה דוד מטאלטשווא זי"ע א.

בהגיעו לפרקו בשנת תרנ"ו נשא את מרת ברכה סימא בת הרה"ק רבי שלום אליעזר הלברשטאם מראצפערט זי"ע א הי"ד בן הרה"ק בעל "דברי חיים" מצאנז זי"ע א, וחתן גיסו הרה"ק רבי מרדכי דוב מהראנטטייל זי"ע א, בסידור קידושין נתכבד אחיו הגדול של חותנו הרה"ק רבי יחזקאל שרגא משינאווא זי"ע א, ובירכם בל"ק "איר זאלט אייך עלטערן אינאיינעם, ולפלא שנסתלקו שניהם בהפרש של שני חודשים.

לאחר הסתלקות אביו הק' בשנת תרס"ד על אף היותו צעיר לימים כבן כ"ד מילא מקום אביו ברבנות סיגוט, וניהג נשיאותו ברמה, והיה נחשב כגדול בתורה והיה מגאונים דורו, ותעיד העובדא שעל אף הסתלקותו בצעירותו בר"ם ימיו יש בספרו שו"ת "עצי חיים" למעלה משלושים תשובות בענין היתר עגונות.

רבינו העמיד תלמידים הרבה בישיבתו הרמה אשר היתה בסיגוט, ואף הגיד שיעורים כסדרן, ותלמידיו הרבים היו מעלים בגעגועים עזים זכרונות טובות מאת רבם הנערץ, ומכל העברים נהרו לסיגוט.

רבינו שהיה לו כ"ב ילדים סבל מצער גידול בנים כאשר שיכל חלק גדול מצאצאיו בחייו.

השאיר אחריו ברכה ספרי "עצי חיים" שו"ת עה"ת ומועדים.

מנו"כ באוהל זקינו הרה"ק הייטב לב' ואביו הרה"ק הקדושת יום טוב זי"ע א בסיגוט (זכות אבות ראצפערט)

כאן התחיל רבינו לספר מסדר יומו ועבודתו הקדושה של אביו הקדוש, בכל יום ויום כאשר השכים בבוקר לבש שני זוגות תפילין קטנים של רש"י ור"ת יחד, (כדאיאת בכתבי האריה"ק, וכן נהגו תלמידי הבעש"ט), לתפילין האלו קראו "שימושא רבא תפילין", והתפילין האלו היו אצלו בירושה ממין הייטב לב זי"ע, ועליהם בירך שני הברכות להניח תפילין ועל מצות תפילין, ובתפילין אלו אמר ברכות התורה וקרא ק"ש של שחרית, ואח"כ אמר בהם מזמורי תהלים ברוב השתפכות הנפש, (רבינו מעיר, שאביו הקדוש היה יודע את כל ספר תהלים בע"פ כמו שאומרים אשרי יושביו), אח"כ ישב ועסק בתורה בקדושה ובטהרה עד לערך השעה תשע, ואז הלך לביהמ"ד להתפלל, ולבש תפילין של רש"י הגדולים, ועל התפילין האלו בירך רק ברכת להניח תפילין, (כפסקו של מרן הקדוש בשו"ת אבני צדק א"ח סימן ב' עיי"ש, ומעיר רבינו ואומר, שהוא הדין למי שיוצא לחוץ באמצע התפילה על זמן ממושך, שצריך לברך על התפילין שנית, מ"מ לא יברך רק ברכת להניח, גם המקום לציין כאן מ"ש בספר ליקוטי מאיר ס"ב אות ט', ראיתי שנהגו רבותי הצדק בעל קדושת יו"ט ובנו בעל עצי חיים להניח תפילין של יד בסמיכה, עכ"ל), ואחר התפילה לבש תפילין דר"ת הגדולים, ולמד בהם שיעור החק לישראל מדי יום ביומו, (כן נהג גם מרן הקדושת יו"ט שלמד בכל יום סדר החק), ובעת שגמר את עבודתו הקדושה היה כבר קרוב לחצות היום.

(בנו האדמו"ר הברך משה מסאטמר זצ"ל, "אלה מסעי")

ואמר רבינו שמרן העצי חיים היה גדול מאד בסתרי תורה, ורב חלילה בספרי חכמת האמת וכתבי האריז"ל, ועם כל זה לא שמעו מפיו אף פעם אפילו תיבה אחת מסודות התורה,

העיו אחד החסידים ושאל את רבינו, אם כן מנין יודעים את גדלותו בקבלה, הקפיד רבינו על שאלתו, והתחיל לחשוב את שמותיהם של גדולי בעלי המקובלים אשר היו בסיגוט, אשר עמהם היה העצי חיים עוסק בסתרי התורה.

(בנו האדמו"ר הברך משה מסאטמר זצ"ל, "אלה מסעי")

ומגודל התמדתו הנפלאה של העצי חיים ביום ובלילה סיפר רבינו, שבסוף ימיו סבל העצי חיים ממכאובים רבים, ונסע לוועין לדרוש ברופאים, הרופא בשמעו את סדר יומו וכלילה, אמר לו שמניעת שינתו די הצורך מזיק לבריאותו, ופקד עליו שצריך לישון יותר בלילה, וגם ביום

צריך לישן קצת, ויהי כאשר חזר העצי חיים לביתו, וחזקו עליו פקודת הרופאים שישכב קצת ביום, וניסה להרדם קצת ולא עלתה בידו בשום אופן, לקח ספר בידו והשכיב את עצמו בחדר הספרים, וקרא לחדרו את שני בניו הגה"צ רבי זלמן לייב ולהבחל"ח את רבינו, ולמד עמהם, באמרו שאינו יכול בשום אופן לישון באמצע היום, כי היאך יכולים לבטל את הזמן היקר בשינה, וזוהו יצא ידי חובתו כשינת היום.

(בנו האדמו"ר הברך משה מסאטמר זצ"ל, "אלה מסעי")

ה"מעון" שהתגורר בו רבינו (כ"ק אדמו"ר הגה"ק הש"ח מצאנז זי"ע) בתקופת ה"קעסט" לא היה כי אם חדר הסוכה של (חותנו) ה"עצי חיים" זי"ע שעמד בירכתי הבית.

כאשר קרבו ובאו ימי חג הסוכות, נאלצה זוגתו הרבנית פעסיל הי"ד לעבור למקום אחר, בכדי שיוכלו להסיר מעל החדר את גגו ולסככו בסכך של מצוה. אמנם רבינו זי"ע כמובן עמד על כך שיניחו לו לישון ג"כ בסוכה, ובאין לו מקום אחר עבורו, הסכים העצי"ח בלית ברירה שיצטרף אליו בלילות השינה - אם כי מעולם לא הניח לאף אדם לשהות במחיצתו בזמן השינה.

סיפר רבינו זי"ע: "שכבתי במיטה והעמדתני פני ישן, כי רציתי לעקוב אחר מעשיו של אותו צדיק... הוא התהלך אנה ואנה במשך שעה ארוכה וקרא קוויטל'ך בשברון לב... והנה נשמע קולו החנוק מדמעות מייבב. "אל יבושו בי קוויך, רבש"ע, אל יכלמו בי מבקשיך, וכי מה בידי לעזור לאיש בצרתו... אנא ד' הושיעה נא..."

אחר התחיל לקרוא פרשה ראשונה של "קריאת שמע", והיה אומר תיבה או שתיים וחוזר ושונה הרבה פעמים, וכאילו מתנמנם... ושוב קורא מספר תיבות מתוך דביקות רבה ומשתתק לרגעים אחדים כאחוז שינה... וכאשר הגיע לתיבת "ובשערירך" השלים כביכול לישון ופנה מיד לעבורת הקודש..." (כ"ק אדמו"ר הגה"ק מצאנז זי"ע, "לפיר האש" (ב"כ תשנ"ז) ח"א, ע' פ"ה)

עוד מספר רבינו שבימי בחרותו נסע העצי חיים ללעמבערג לקבל עטרת ההורמנא מן הגאון בעל בית יצחק, ושלח הקדושת יו"ט עמו את ר' אשר גבאי, והעצי חיים השתוקק מאד שהבית יצחק יעמידנו על כור המבחן כראוי, על אף שהוא בנו של הרב מסיגוט,

וע"כ כאשר הגיעו אל הבית יצחק צוה העצי חיים לר' אשר שישאר בחוץ, ונכנס לבדו אל הבית יצחק, וכשהבית יצחק שאלו על שמו, השיב העצי חיים, שמי חיים הירש טב, הבית יצחק בחן אותו והתפעל מעוצם גאונותו, וכתב לו התרת הוראה,

ויהי כאשר יצא העצי חיים מחדר הבית יצחק הבחין הבית יצחק בר' אשר גבאי שישב בחוץ, הבית יצחק שלא הכירו חשב שיהודי זה בא אליו עבור מה, ושאל לו מה שאלתו, השיב ר' אשר כי הוא הגבאי של הבחור הלזה, הבית יצחק שתמה לשמע תשובתו חזר ושאלו, ומי הוא זה הבחור, השיב ר' אשר הלא זהו בן הרב מסיגוט, נשתומם הבית יצחק, וביקש מן העצי חיים את כתב ההורמנא אשר נתן לו, כי ברצונו לשנות את נוסח ההורמנא כראוי וכיאות לכן הרב מסיגוט, אמנם העצי חיים מיאן, והשיב לו בחכמה, באתי לקבל התרת הוראה עבורי, לא עבור אבי.

(בנו האדמו"ר הברך משה מסאטמר זצ"ל, "אלה מסעי")

עוד סיפר רבינו כי הרבנית מבערבקעטש מחברתו של הגה"צ רבי רפאל גראס זלה"ה (בתו של הגה"ק רבי יוקל ט"ב האבדוק וואלאווא), דרכה היתה תמיד שעל כל צרה שלא תבא נסעה מיד לסיגוט, להזכיר עצמה לפני דודה הקדושת יו"ט, ויהי לאחר פטירתו של מרן הקדושת יו"ט, נחלה אחד מבניה ל"ע, ונצטערה מאד על אשר אינה יכולה שוב להכנס אל הקדושת יו"ט להפקר בדבר ישועה, ויהי בלילה והנה בחלומה מרן הקדושת יו"ט לנגדה, ותגש אליו להזכיר את בנה החולה, אמר לה הקדושת יו"ט, הנה אני אין לי כבר שייכות עם העולם השפל ואין בידי להושיעך, כנסי נא לסיגוט אל בני (העצי חיים) והוא יושיעך, וכך עשתה ונושעה.

(אדמו"ר הברך משה מסאטמר זצ"ל, "אלה מסעי")

ואמר רבינו כי אצל קדושת זקינו הייטב לב היה תמיד עוז וחדוה במקומו, ובכל עת ובכל שעה שרר במחיצתו רוח של שמחה, וכל מי שנכנס אל

ומספר רבינו שפעם הגיע לסיגוט ממדינת פולין "ש"ס איד" אשר ידע את כל הש"ס בע"פ בבקאות מבהילה, והבחורים ישבו וניסו אותו בשאלות שונות בכל מסכתות הש"ס, והוא השיב על הכל, וכולם התפעלו מעוצם גאונותו האדירה,

לפתע נכנס העצי חיים אל ביהמ"ד, והבחורים ספרו לו מטיבו של היהודי הזה, התיישב העצי חיים והתחיל להיבחן עם היהודי הזה, ושאלו אחד מן השני שאלות רבות מכל הש"ס, וכאשר יצא העצי חיים מביהמ"ד, שאל לו הבחור המשב"ק, היאך הדין רבינו להיבחן עם יהודי הזה לפני התלמידים, והלא אלמלא ידע רבינו את כל מה ששאל ממנו הרי היה הדבר יכול להיות לחרפה בפני תלמידיו, השיב לו העצי חיים בביטול, מה שהוא יודע גם אני יודע.

(בנו האדמו"ר ה"ברך משה" מסאטמר זצ"ל, "אלה מסעי")

גם סיפר רבינו שהעצי חיים הקדיש שעות הרבה לרשום עלי גליון את חידושי תורתו, ובעת פטירתו בדמי ימיו נשארו ממנו הרבה כתבים, חידושים על הרבה מסכתות הש"ס והרבה תשובות להלכה, אשר קצתם נדפסו אח"כ,

[ובספר צדיק כתמר יפרח מביא, ששמע מהרב האבדק"ק טארץ ז"ל ששאל שאלה מהעצי חיים כמה שבועות קודם פטירתו, והשיב לו העצי חיים כי עתה אין לו פנאי רק כשיבא בחזרה לביתו מקליינווארדיין אז ישיב לו תשובה, וכידוע אשר בעת שהותו בקליינווארדיין נסתלק העצי"ח בעון הדור, והיה לו להרב הנ"ל עגמת נפש על שלא השיב לו העצי חיים על השאלה, ופ"א נרדם הרב ובא אצלו העצי חיים בחלומו, ואמר לו שנשאר לו בעל חוב שצריך להשיב לו תשובה, ואמר לו תשובה על כל השאלה].

(בנו האדמו"ר ה"ברך משה" מסאטמר זצ"ל, "אלה מסעי")

וסיפר רבינו שאחד ממקורביו של העצי חיים עברו אצלו כמה ימים ושנים אשר לא זכה להפקד בזש"ק, ותמיד הרבה להפציר את העצי חיים שיעתיר בעדו שיושע בבנים, ורבינו העצי חיים ידע את כל אשר נעשה בבית האיש אשר אשתו היתה חובשת פאה נכרית על ראשה, והיה פעם אחת בעת שהפציר את העצי חיים עבור בנים, אמר לו העצי חיים, אם תוכל לפעול אצל אשתך שתפשוט את הפאה נכרית ותתלבש כבנות ישראל הצנועות, אז תפקד בזש"ק, הסכימה האשה ופשטה את הפאה נכרית, ולתקופת השנה נולדה להם בת,

ויהי כאשר עברו כמה שנים, פרצה האשה את גדרה ולבשה בחזרה את הפאה נכרית, ולא עברו ימים מועטים והנערה שבקה חיים לכל חי, והיה ככלות ימי האבילות נכנס האיש אל מרן העצי חיים, ויאמר לו כי בוודאי הוא מצדיק עליו את הדין שבא לו העונש בעון הפאה נכרית, אלא שנפשו בשאלתו ילמדינו רבינו מדוע נקטפה הילדה מאתנו כה מהר, ולא נתנו לנו מן השמים מקודם איזה רמו להתבונן ולחזור בתשובה,

אמר לו מרן העצי חיים, קבלה בידינו שלשנות איזה לבוש הוא סכנה גדולה, ובל"ק "טשעפען מיט א לבוש איז א גרויסע סכנה", והנה על הפיאה נכרית הרי יש אוסרים ויש מתירים, ובכך אף שאנחנו קבלנו לאיסור, מ"מ כל זמן שהלכה עם הפיאה נכרית לא היה מקום להענישה על זה, אבל מכיון שלבשתה את הלבוש הצנוע, לכן מיד כשפשטתו ושלחה יד בלבוש הכניסה את עצמה בסכנה מבלי שתוכל להמלט ממנה.

(בנו האדמו"ר ה"ברך משה" מסאטמר זצ"ל, "אלה מסעי")

ואמר רבינו שבבית אביו הקדוש לא היו בנותיו רשאות ללבוש שום בגד ומלבוש, עד שהביאו את הבגד לפני העצי חיים, לבדוק אם הבגד הוא בתכלית הכשרות עם גדרי הצניעות, ורק אחר שהסכים בפ"ק שילבשו אותו, אז לבשו את הבגד.

(בנו האדמו"ר ה"ברך משה" מסאטמר זצ"ל, "אלה מסעי")

עוד סיפר רבינו כי שני בחורים מסיגוט נתחננו לעיר מונקאטש, וכנהוג עמדו לקבוע את דירתם במונקאטש מקום מגורי נשותיהם, והיה לפני יום חתונתם כאשר באו להתברך ולהיפרד מרובם מרן העצי חיים, אמר להם מרן העצי חיים, הלא ידעתם ושמעתם בוודאי אשר בעיר מונקאטש יש הרבה מחלוקת נגד המרא דאתרא בעל המנחת אלעזר, ובכך הזהירו

היכל קדשו ואפילו ילדים צעירים, את כולם קיבל בפנים שוחקות, ולעומת זה אצל בנו הקדוש יו"ט היה המשל ופחד עמו, והיה פחד לגשת לתוך ד' אמותיו, ומספר רבינו כי אביו הקדוש העצי חיים היה לו כל תכונת נפשו של אביו הקדוש יו"ט, ושבוע שנים אכל מזונות על שולחן אביו ולא זזה ידו מתוך ידו, ומסר לו כל מה שקיבל מאבותיו ורבותיו, ואכן ככל ימיו היה העצי"ח דבוק ומקושר אל אביו בכל נימי נפשו, ואף שבדרך כלל מיעט מאד בדיבורו מגודל התמדתו בתורה, וכל דיבור ודיבור ששמעו מפיו היה כמוצא שלל רב, עכ"ז כאשר הגיע לדבר מקדושת אביו יצא מגדרו, והפליג לדבר ולספר מקדושתו, גם לא שינה העצי"ח כלום ממנהגיו והליכותיו של אביו הקדוש ירט אפילו כקוצו של יוד.

(בנו האדמו"ר ה"ברך משה" מסאטמר זצ"ל, "אלה מסעי")

וסיפר רבינו כי מרן הקדוש יו"ט מסר בסוף ימיו את כתר הרבנות של העיר למרן העצי חיים, אשר היה אז צעיר לימים כבן כ"ד שנים, ופקד עליו גם לערוך את השולחן בליל שב"ק בביהמ"ד.

(בנו האדמו"ר ה"ברך משה" מסאטמר זצ"ל, "אלה מסעי")

ומספר רבינו כי בשנת תרמ"ג שנתו האחרונה של מרן הייטב לב, נסע הקדוש יו"ט מטעטש להסתופף בצל אביו הקדוש על חג הסוכות, ובימים האחרונים של החג צוה הייטב לב שיביאו לו את העצי חיים שהיה אז ילד פחות משלש שנים, ולקחו על ברכיו והשתעשע עטו, ומרן העצי חיים נחזקה אז במוחו צורת זקינו הקדוש, ובכל ימיו היה מתאר את צורתו.

(בנו האדמו"ר ה"ברך משה" מסאטמר זצ"ל, "אלה מסעי")

וסיפר רבינו שמרן הקדוש יו"ט היה עורך את השולחן ברבים בכל יום כדרך הצדיקים וכדרך רבו הקדוש מצאנו, וביום שישי עש"ק היה המנהג שלא לחתוך את הלחם בסכין אלא לשברו בידים (כן נהגו הרבה צדיקים ועיין בליקוטי מהרי"ח ובטעמי המנהגים שכתבו טעמים שונים לזה) ומרן העצי חיים בעת שהיה ילד צעיר, נענה פעם ואמר לאביו שהוא יודע טעם למנהג הלזה, כי הרי איתא בשו"ע (סימן ר"ג ס"א) שיש להשחזי הסכין בערש"ק, ובכך כיון שנותנים בער"ש את הסכין להמשחזי שישחזונו, הרי אין סכין בבית ומוכרחים לשבור את הלחם בהידים, ונהנה מרן הקדוש יו"ט מדברי בנו היניק.

(בנו האדמו"ר ה"ברך משה" מסאטמר זצ"ל, "אלה מסעי")

וסיפר רבינו שהקדוש יו"ט היה פעם במסיבת פדיון הבן, ולקח אתו את העצי חיים שעדיין היה אז צעיר לימים, והכהן אצל הפדיון הבן היה הגאון בעל פני מבין מאויואראש, והפני מבין אמר אז איזה פלפול, והיה ברבות הימים ומרן העצי חיים נתעלה וישב על כסא הרבנות בק"ק סיגוט, נודמן לו פעם להפגש עם הפני מבין שהיה כבר אז בא בימים, הפני מבין שלא הכיר את העצי חיים, שאלו מי אתם, העצי חיים השיב לו כי הוא הרב מסיגוט, והמשיך ואמר לו, אני זוכר עוד את הפלפול אשר אמרתם לפני הרבה שנים אצל הפדיון הבן, ואני זוכר עוד מה שעלתה במחשבתי אז להפריך את הפלפול, וחזר לו על המקום על כל הפלפול, וגם מה שחשב אז להקשות על דבריו.

(בנו האדמו"ר ה"ברך משה" מסאטמר זצ"ל, "אלה מסעי")

וכעין זה סיפר רבינו ששמע מהאבדק"ק ריסקאווא ז"ל, מתלמידיו החביבים של העצי חיים, שפעם אחת בליל שב"ק בעת שרקדו החסידים במחול אז ביום השביעי נחת, והעצי חיים כדרכו בקודש ישב על מקומו והתבונן בפני החסידים, נגש אליו הרב מריסקאווא, ואמר לו איזה דבר חידוש אשר עלתה ברעיונו, העצי חיים לא הגיב כלל על דבריו והיה נראה כמי שלא שמע מה שאמר,

והרבה שנים אח"ז הזדמן להרב מריסקאווא לדבר עם העצי חיים באיזה ענין, אמר לו העצי חיים, בסוגיא זו שמעתי ממך בשנים קדמוניות דבר חידוש, וחזר לו על מה שאמר לו אז בליל שב"ק, וסיפר הרב מריסקאווא שאף הוא בעצמו לא זכר כבר מה שאמר אז להעצי חיים, ככה היה זכרונו הקדוש נורא ואיום להפליא, (עיין בשו"ת עצי חיים אה"ע סימן כ"א, שכותב העצי חיים להרב מריסקאווא בזה"ל, מש לתרץ דברי הבי"ה הסותרים, דכירנא כי כד הייתי בצוותא חזא לפני חמשה שנים בשבתי בש"ק בביתריץ אז אמר לי דבר זה, וכבר קדמו בשו"ת השיב משה.)

(בנו האדמו"ר ה"ברך משה" מסאטמר זצ"ל, "אלה מסעי")

והשמרו להכניע עצמיכם תחת רב העיר, והריני עומד ומוזהירכם, כי באם תכניעו עצמיכם תחת המרא דאתרא, תזכו לבנים טובים והגונים, ומכלל הן אתה שומע לאו,

ומספר רבינו שהוא הכיר את שניהם, האחד ציית ושמע לקול רבו העצי חיים וזכה לראות דור ישרים מבורך ת"ח יראים ושלמים, והשני לא נזהר, ולא שמע לקול העצי"ח והיה ממתנגדי הרב ממונקאטש, ועוד בחייו נחשכו עיניו מראות את בניו יוצאים לתרבות רעה והיו מחללי שבתות רח"ל.

(בנו האדמו"ר הברך משה מסאטמר זצ"ל, "אלה מסעי")

ומספר רבינו כי בימים ההם היתה מכת העכברים מכה רעה וקשה עד מאד, והיו מכלים ומפסידים הרבה בבתי ישראל, וידוע שמרן העצי חיים היה יחיד מומחה בענין הזה לגרש העכברים, והגדיל בכוחו הגדול להושיע ליהודים הרבה מצרה הלזו,

והיה פעם בליל שב"ק והעצי חיים חזר מבית הכנסת מעוטף בטליתו, ורבינו עם אחיו רבי זלמן לייב הלכו לפניו, ויהי בפתחם את דלת הבית המה ראו לנגד עיניהם שני עכברים גדולים, ונבהלו נחפזו וקפצו לאחוריהם, העצי חיים עמד והתייצב על מקומו והתעמק במחשבותיו הטהורות, ופתח ואמר בתנועת ניגון מיוחד, "עכברים איזו דא גענוג", (רבינו חזר על תנועת הניגון בה אמר העצי חיים הדברים הללו), ומאו נעלמו העכברים לגמרי, ומעולם לא ראו עוד בביתם אף עכבר אחד.

(בנו האדמו"ר הברך משה מסאטמר זצ"ל, "אלה מסעי")

עוד מספר רבינו כי בסיגוט היה שוחט אחד אשר מרן העצי חיים לא רצה לאכול משחיטתו, והדבר היה לפלא בשעתו כי הוא היה ירא ושלם ככל שאר השוחטים,

ופעם אחת בימי ילדותו שאל רבינו את אביו הקדוש לסיבת הדבר, והעצי חיים לא רצה לגלות לו טעמו ונימוקו, ודחאו בקש, באמרו שהשוחט הזה שוחט עם סכין של חלב, והרי אסור לאכול בשר בחלב, והבין רבינו שלא רצה לגלות לו סיבת הדבר והיה לפלא בעיניו כל הימים,

אח"כ כאשר עברו ימים ושנים נודע שבניו של השוחט הזה יצאו לתרבות רעה, ואף גם שמאחד מבניו סבלו בני ישראל צרות שונות, אז ראה והבין רוח קדשו וראות עיניו הטהורים של אביו הקדוש.

(בנו האדמו"ר הברך משה מסאטמר זצ"ל, "אלה מסעי")

סיפר דודי הגה"צ מו"ה יוסף אריה פיש זצ"ל הי"ד (בן הרה"צ וכו' מרה צבי אלימלך פיש זצ"ל אחיו של זקנינו הצה"ק הנסתר מרה משה זצ"ל אביו של זקנינו הגה"ק האדמו"ר מביסקאד ז"ע הי"ד בעל 'שם אליעזר'), אב"ד האראד יצ"ו בעמח"ס 'דברי יוסף' עה"ת, דבעת שהוא למד בישיבת מרן הגה"ק בעל 'קדושת יום טוב' ז"ע אב"ד סיגוט, היה לומד בצוותא חדא עם מרן הגה"ק בעל 'עצי חיים' ז"ע, ופעם אחת שלח ה'קדושת יום טוב' ז"ע את בנו בעל 'עצי חיים' שישע לשינאווא לקבל פני מרן הגה"ק בעל 'דברי יחזקאל' משינאווא ז"ע, ואמר לו שילמוד א"ע מהרה"ק משינאווא איך לומר לשם יחוד וכו' להנחת תפילין, ואיך לברך ברכת אשר יצר, (כידוע שהיה לו עבודה גדולה ורמה בברכת אשר יצר), ודודי אב"ד האראד הנ"ל נסע גם כן עמו אל מרן הקדוש משינאווא,

ובעת שבאו לקבל ברכת פרידה ממרן משינאווא ז"ע היה מרן שוכב על המיטה (דיוואן) מפני חולשת כוחו, וכך היה מקבל האנשים שבאו אליו, וכשבאו אצל הקדוש פנימה צוה הרה"ק משינאווא שהוא מרן בעל 'עצי חיים' יקרא לפניו הפתקא וכן הפתקאות של כל האנשים שבאו אז לקבל פניו הקדושים.

ואח"כ כשסיפרו זאת לדודי רביה"ק מנאסאר ז"ע, אמר על זה, שכוונת הרה"ק משינאווא ז"ע היה בזה לסמכו לרבי שיהיה פועל ישועות ויקרא פתקאות.

סיפר רבינו שאביו הקדוש מרן העצי חיים היה רם ונשא עד מאוד בעיני הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא, ומהרי"ד נתבטא כמה פעמים בהתפעלות רבה ממרן העצי חיים, ובעת שהותו של הרי"ד בראצפערט בעת מלחמת העולם הראשונה, וגם מרן העצי חיים היה שם, (ביום הקדוש תרע"ה הגיע השמועה לסיגוט שצבא רוסיה מתקרב, ובמוצאי יוה"כ ברח העצי חיים מסיגוט ושהה

בחג הסוכות בעיר נירעדהאו ומשם נסע לראצפערט), ורצה פעם העצי חיים לילך לבקר בהיכלו, ושלח את בן ביתו אל מהרי"ד לשאלו באיזה זמן שיוכל לבא אליו, הקפיד מהרי"ד על השליח ואמר, על ארם גדול כזה אתה שואל מתי שיבוא, בכל עת שתעלה ברצונו לבוא דלתי פתוחה למענו.

עוד סיפר רבינו ששמע מהאדמו"ר הישיש מפאלטיטשאן ז"ל, שהיה פעם בבית דודו המהרי"ד [מבעלזא] בעת שמרן העצי חיים היה צריך לבוא לבקר, וראה את מהרי"ד עוסק שלא כדרכו בסידור הכסאות בחדרו, ושאלו לפרש הדבר המופלא הלוה,

ואמר לו הרה"ק מבעלזא, מה אתה שואל, הלא הרב מסיגוט הוא ארי שבחבורה, ובל"ק דער סיגוטער רב איז דאך א לייב, גם צוה מהרי"ד לכסות את השולחן במפה כמו בשבת קודש, בהטעימו כי הרב מסיגוט הוא תלמיד חכם, ות"ח הרי הוא בבחינת שבת.

ומספר רבינו שבלייל שבת קודש שאל העצי חיים ממהרי"ד באיזה שעה יערוך את השולחן, השיב לו מהרי"ד את שעת עריכת השולחן, והמשיך ואמר לו שרצונו שיבא אליו אל ביתו לפני השולחן, העצי חיים הלך אל בית הרה"ק והיה מלובש עם אור המקיף הרעזשוואלק"א, ושאל לו הרה"ק מבעלזא, מדוע לא לבש את הטילע"פ, והטעים ואמר להעצי חיים, כי צריך הוא לשמור על בריאותו.

ושאל אז מהרי"ד מן העצי חיים מי הוא המשב"ק אצלו בביתו בעת עריכת השולחן, הראה העצי חיים על רבי אשר גבאי, וצוה מהרי"ד את משמשו רבי אהרן יהושע שיניח בשבת קודש זו את רבי אשר לשמש בקודש אצל השולחן בהעמדת היין וכו',

וישבו מהרי"ד והעצי חיים וערכו את השולחן ביחד, ורבי אשר עומד עליהם ומשמש, ואחר כל מאכל עירכב מהרי"ד את השיריים שלו עם השיריים של העצי חיים וחילקם כך להסידים.

ומספרים החסידים כי בעת ההוא היה מרן העצי חיים בתוך שנת האבילות אחר אמו הרבנית שנסתלקה ביום ז' ניסן תרע"ד, וביום שבת קודש שאל מהרי"ד את העצי חיים אם בביתו הוא הבעל קורא אף בתוך י"ב חדשי האבילות, העצי חיים השיב בחיוב, ונענה מהרי"ד ואמר, אי"כ תקראו בתורה גם אצלנו כי ליכא דעדיף מינייה,

ובעת ההוא ששהה הרה"ק מבעלזא בראצפערט נולד כ"ק רבינו [הברך משה מסאטמאר זצ"ל] שליט"א לאביו העצי חיים, וכיכר העצי חיים את הרה"ק רב ישכר דוב בסנדקאות, ולבש הרה"ק את השטריימעל לכבוד הברית, וגם צוה לכל היושבים והחסידים שילבשו את השטריימעל להברית.

(בנו האדמו"ר הברך משה מסאטמר זצ"ל, "אלה מסעי")

למו"ח מזיו"ר הגה"ק בעל 'עצי חיים' ז"ע היה בזה חכמה נפלאה להסתיר את מעשיו, וכמה פעמים ראיתי שהכין לדרשתו פלפול עמוק וחרף, ובבואו לפני העם דרש דברים פשוטים ביותר ועד שהיה לשחוק בעיני מתנגדיו, והדברים הנפלאים הנדפסים בספרו 'עצי חיים' לא אמר אותם לפני הקהל רק כתבם לעצמו, ומדריגה הזאת ירש מזקה"ק כעל ייטב לב' ז"ע.

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מצאנו ז"ע, 'שפע חיים' רעווא רעוויץ, בראשית ח"ב עמ' רכ"ב)

סיפר רבינו שפעם בסעודת ראש חודש בראצפערט ישבו שם [אצל הרה"ק מהרי"ד מבעלזא ז"ע"א] הרבה רבנים גדולי ישראל ושוחחו בדברי תורה, ונתהוה פלפול גדול בין הרבנים באיזה ענין, זה אומר בכה וזה אומר בכה, ומרן העצי חיים ישב בכל הזמן ושתק, והתעמק במחשבותיו ולא הגיב כלל על דבריהם,

אח"כ פנה אליו הרה"ק מבעלזא ושאל את חוות דעתו בענין המדובר, ויאמר מרן העצי חיים שפתרון הדבר מבואר בתוס' פלוני במסכתא פלונית בדף פלוני,

ונתפעל מהרי"ד עד מאוד לא רק מזה אשר האיר את עיני כולם בפתרון הענין המוקשה, אלא בעיקר על אשר עצר בנפשו עד כה לבלי לגלות את עוצם גאונותו.

(בנו האדמו"ר הברך משה מסאטמר זצ"ל, "אלה מסעי")

...וכעת הבא נבא לפייס את התורה הקדושה על הבזיון שנעשה לו בכל השנה, ונהירא כי אבא מארי זללה"ה היה אומר שהוא בכלל עבירות שבין אדם לחבירו שאין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חבירו.
(ברך משה, ימים נוראים עמ' קע"ג)

בשלהי חודש תמוז דשנת תרפ"א, נולד בן זכר להגה"צ ר' שמואל גרויס זצ"ל אבדק"ק קראלי, חתן רבינו [הרה"ק רבי ישעי מקערעסטיר זיע"א], ובהיות שרבינו כבר שימש כסנדק לאחר מבניו, על כן כיבד אבי הבן את ש"ב הגה"ק בעל 'עצי חיים' מסיגוט זיע"ב בסנדקאות.
ה'עצי חיים' שהה באותה שעה בעיר אוהעל, להשתטח על ציון זקינו הגה"ק בעל 'ישמח משה' זיע"ב, שיומא הילולא דיליה חל באותם ימים, ומשם נסע לעיר קערעסטיר, הוא הגיע לחצר רבינו, כאשר כמעט גמרו ברכת המזון של סעודת ראש חודש אב.
וכאשר ראה רבינו את האורח החשוב נכנס לביהמ"ד, פקד על המקורבים להכין סעודה לכבודו, ואף הוא עצמו נטל עוד הפעם את ידי לסעודה.
(מופת הדור עמ' שיח)

מידת הענוה והצנע לכת היה כחוט השני ובריה התיכון אצל מרן ה'עצי חיים' זיע"ב בכל תהלוכת חייו, עוד בימי עלומיו ידע להסתיר מעשיו, עד שאפילו הוריו הקדושים לא עמדו על טיבם, מסופר שבטל לידותו התלוננה פעם אמו הרבנית הצדיקת לפני אביו מרן הקדושת יום טוב, שמעולם לא ראתה אותו אומר תהלים, וכאשר שאלו אביו על כך והעירו על הדבר נענה בתמימות ואמר, הלא אני יכול לומר כל ספר תהלים בעל פה, והיה הדבר לפלא אצל אביו שהעלים ממנו עד עכשיו שהיה רגיל כל כך באמירתו לגבוה עד שהיה יודע את כל ספר תהלים בעל פה, ואמר לאמו הצדיקת, חיים הערש איז אגביל.
(יד יקותיאל עמ' קל"ה)

פעם נסעתי עם מו"ר הרה"ק [בעל 'עצי חיים' זיע"א] לעיר נירבאטור על אחד משבתות השנה, וביום ראשון אחר השבת באו הרבה צדיקים מהסביבה והגלילות לעיר נירבאטור לקבל פני קדשו של הרה"ק, וביניהם היה הרה"ק רבי אהרן ישעי' פיש מהאדאס זיע"ב (שהיה תלמידו של הרה"ק בעל 'ייטב לב' זיע"ב), והתפללו ביחד תפילת מנחה.
ושמעתי בין מנחה למעריב איך שהרה"ק מהאדאס מרבר בעניני קבלה עם הגה"צ רבי יעקב פעקעטע זצ"ל שהיה דיין בעיר באטור, והתווכחו בפשט של איזה ענינים מוזהר הקדוש, ומו"ר הרה"ק הלך אחור ושוב בביהמ"ד, ופתאום נגש אליהם, ושאל להם במה עוסקים, ואמרו לו כל הוויכוח, ואמר להם מה שנראה לו בביאור הענין, והרה"ק מהאדאס נתפעל מאוד מדבריו ואמר להגה"צ הנ"ל, וואס אונז פלאג מיר זיך אין פערציג יאר ערלעדיגט ער אין אפאר נעכט.
ושמעתי מזקני חסידים רבותינו הקדושים בית סיגעט שידעו היטב ועסקו הרבה בעניני קבלה יותר משאר מפלגות החסידים, אלא שהכל היה באופן צנועה מאוד שהעולם לא ירגישו ולא ידעו מזה וכן לא דיברו מזה ברבים כלל, וכן שמעתי מחתנו של מו"ר ה"ה הגה"צ אב"ד סלאטפינא במעמד הרבה אנשים שאמר על מו"ר שהיה מגדולי בעלי מקובלים.
(גדול בישראל טענקא עט' קע"ב)

שמעתי מהרה"ח הישיש רבי מרדכי ווילינגער ע"ה, ששמע מהרה"ק ה'עצי חיים' שאמר, העולם מדברים אודות הזכרון שלי, הנה יש לי זכרון כמו שאר בני אדם, רק אני מייגע עצמי, לכך אני זוכר יותר טוב.
'שיח זקנים' ח"א עט' קי"ז

סיפר המשב"ק של ה'עצי חיים' זצ"ל הרה"ח בנש"ק ר' אלחנן טייטלבוים ז"ל שהיה אז הויז בחור כשפעם התבטא אליו רבינו [הרה"ק רבי מנחם יוסף הלוי היימליך מקאראד זיע"א] בעת ששהה יחד עם ה'עצי חיים' בעיר אוהעל ביומא דהילולא של הישמח משה' זצ"ל, והיו מתפלפלין ביניהם, ובאמצע יצא ה'עצי חיים' לכמה רגעים, והתבטא רבינו אליו, ואמר לו, חנא, פלא הוא שהרב מסיגעט הלא לרוב טרוד הוא בצרכי עירו, ובכל זאת כל מקום ששוחחין אתו בדברי תורה, זוכר את הסוגיא כאילו למדו עכשיו.

עובדא ידענא בהיותי עד ראייה לזה, כשיצקתי מים ע"י כ"ק מו"ר גאון ישראל וקדושו בעל 'עצי חיים' זצוק"ל שהיה מנהגו מידי שנה בשנה לבוא ולהשתטח על ציון המצוינת של זקני הגה"ק בעל 'ישמח משה' זיע"ב אשר מנוחתו כבוד בעיר איהעל יצ"ו, ובשעתו היה רב העיר תלמיד חכם עצום והיה נוהג נשיאותו ביד רמה, אמנם לא היה נמנה בין עדת החסידים, ומנהג ה'עצי חיים' היה שכשהיה נופל יומא דהילולא סמוך לשבת היה נשאר כבר לשבות בעיר, וכך היה בשנה זה, ונשאר לשבות באיהעל, והיה ביום השישי והרגישו החסידים כי למחר לא יהיה בית הטבילה חמה, והיה אז קור גדול, ושמעו כי הוא ע"פ הוראת האב"ד דשם, ובמר לבם פנו אל ה'עצי חיים',
ויהי כשמעו ביקש כי ברצונו לפגוש את המרא דאתרא וכן הוה, וכשביקר אצלו שאלו בטעם הוראתו לבל יחם העכ"ם את חדר הטבילה, וה'עצי חיים' הוכיחו בראיות ברורות כי ע"פ הלכה אין שום איסור בזה,
ובראות המרא דאתרא כי הצדק עם ה'עצי חיים', מיד צוה לומר לעכ"ם שיחם הבית הטבילה, ומרוב התפעלות על גדולת ה'עצי חיים' בראותו שהוא בקי בכל חדרי תורה בא בליל שבת קודש אל עריכת השולחן הטהור.
(כרם שלמה טענקא ח"ב עמ' כ"ד)

שמעתי מהרה"ח הישיש רבי מרדכי ווילינגער נ"י, כמה פעמים אמר ה'עצי חיים' באמצע דיבורו, תמחול לי, אני בא מיד בחזרה, והלך לכתוב חידוש שנפל לו ברעיונו באמצע הדיבור, היה לו חידושים על מס' בבא מציעא ועל מס' כתובות דף על דף ונאבד הכל.
בכל חודש למדו בישיבה סוגיא אחרת, והיה אומר על כל סוגיא שמונה עשר שיעורים, והיו באים מכל הכפרים מסביב לשמוע שיעוריו, וכחצי שעה לפני מנחה למד עם התלמידים שיעור פשוט. ('שיח זקנים' ח"א עמ' קי"ז)

רבינו [חגה"צ רבי שלמה זלמן פריעדמאן אבד"ק טענקא] זצ"ל היה רגיל לספר בתמידות סיפור נפלא מאוד בהתרגשות נפלא.
במעשה שהיה כך היה, בשנות המלחמה כאשר היה במחנות עבודה ועבדו בו בפרך, החליטו להפסיק באמצע העבודה כדי להתפלל, ונכנסו בבית ערל אחד והתפללו בציבור ברגש רב.
לפתע נפלה העבודה זרה שהיה תלוי בבית הנכרי, והערל בסברו כי היהודים עשאו זאת בכוונה מיוחדת, כי הפריע להם הע"ז באמצע תפלתם, נתמלא אף וחמה ורצה לנקום מכל הנוכחים שם.
כשראה רבינו כי כלתה אליו הרעה צייר לעצמו צורת רבו מרן הגה"ק געל 'עצי חיים' מסיגוט זיע"ב, והיה לפלא שהערל לא עשה מה שזמם, והלכו לשלום.
(גדול בישראל עמ' פ')

אמר לי פעם מו"ח בזוו"ר בעל עצי חיים זצלה"ה בתוך אחד השיחים: "הנה אתה לבוש בעקישע מצויירת בפרחים כדרך אבותיך ואני לובש בעקישע עם קוים שחורים ולבנים כמנהג אבותי, תאמין לי שאף אם היו נתנים לי כל חללי דעלמא לא הייתי משנה ללבוש כמורך" כי כל סדר לבושם היה בסודות ורמזים. וגדול אחד הראה מקור לזה מדברי הירושלמי (שבת פ"ו ה"ב) לגבי סנדל המסומר כמה מסמרין יהו בו ר"י אמר חמשה כחמשה ספרי תורה ר"ח אמר שבעה וכימיך דבאך וכו' עיי"ש. הרי שרמזו בענין הלבוש למקראות.
(כ"ק אדמור הגה"ק הש"ח מצאנו זיע"ב ליל שק פרי תולדות תשר"מ)

סיפר כ"ק מרן א"ש [הרה"ק רבי דוד משה מקערעטשניף זיע"א] שבעל ה'עצי חיים', היה פעם בעיר בוקארעשט ברומניה והכינו עבורו בשר מבושל שהובא במיוחד מביתו, ובעל 'עצי חיים' לא רצה לאכול, ושאלוהו משום מה לא ירצה לאכול הרי הכל כמו בביתו, וענה על זה, אחרים אינם יודעים מזה, ויחשבו אם ה'עצי חיים' אכל בשר בעיר חופשית כבוקארעשט, וודאי שאפשר לאכול שם, לכן הנני נמנע מלאכול בשר כל זמן שהותי בעיר זו.
(ארבעה ארוים עמ' ק"י)

להרה"ח ר' אברהם שענבריון ע"ה היה בית מסחר ובית חרושת ששם היה מוכר סחורות מענגלאנד, ופתאום נכנסו עכברים לתוך הבית חרושת, והיה מיצר ודואג שיהיה לו מזה הרבה הפסדים אם ח"ו יתחילו לאכול את סחורתו. והמליצו לו לילך לרבינו העצי חיים" כי כוחו רב ובידו להושיעו. וסיפר ר' אברהם שענבריון ע"ה, שרבינו העצי חיים" ז"ע נתן לו שתי סגולות, א) נתן לו ארבע קמיעות וצוה לו שישים הקמיעות בארבע פינות הבית חרושת, ב) צוה אותו שיקח קערה עם מים וישמו ליד המקום שמשם יוצאים העכברים.

ואכן כך עשה ומיד כאשר הביא את הקמיעות והקערה עם המים התחילו העכברים לצאת מבית החרושת בשורה ישירה כמו חיילים שהולכים למלחמה, עד שלא נשאר אף אחד מהם.

והמשיך ר' אברהם ע"ה הדבר היה לפלא עד כדי כך שקרא להפריצים שסחרו אתו עמו והראה להם את גודל המופת, ויהי לקידוש שם שמים, ומני אז לא ראה אותם יותר. (ע"פ קול התאחדותינו, גליון תתמ"ה עמ' כ"ב)

סיפר לי איש אחד שבדידיה הוה עובדא, בשעת המלחמה הראשונה בעת שהיה צריך להתייצב לעבודת הצבא והלך מקודם להתברך געזעגענען, לכ"ק מרן הגה"ק רבי חיים צבי ט"ב ז"ע ועכ"א אבדק"ק סיגעט יצ"ו בעל מחבר ספר 'עצי חיים', וכשעזב את בית מרן ז"ע עלה בדעתו שיעשה איזה מכה בידו כדי שיהיה לו איזה מום בידו ר"ל, וממילא יתפטר מעבודת הצבא, וכן הלך איזה רגעים עמוק במחשבותיו, ופתאום בא אליו במרוצה הגבאי של מרן העצי חיים' הרה"ח מר"ה אשר שווארץ ע"ה, ואמר לו בזה"ל, הרבי אמר לי שאצוה לך שח"ו לא תעשה לך איזה מום בגופך, ע"כ זיועו עכ"א.

פלא הוא שגם אצל זקה"ק מסיגעט ז"ע שררה עניות וללות, אף שניהל רעביסטווא ורבים השכימו לפתחו.

ושמעתי מזקיני [הרה"ק בעל 'ברך משה' מסאטמאר] זצ"ל, שפעם נצרך הרה"ק מווישאווא ז"ע (בן הרה"ק האהבת ישראל מוויזניץ ז"ע) להגיע אל זקה"ק בעל 'עצי חיים' מסיגעט ז"ע, הלכו וקנו כוסות חרשים כדי שיהיה מה לכבד את האורח, אחר הביקור החביאו את הכוסות, כדי שבעת שיגיעו שוב אורחים, יהיה במה לכבד. (הגה"צ רבי חיים צבי מייזליש שליט"א ראש ישיבת סאטמאר בני ברק)

עובדא הוה בסיגעט עם אדם אחד בר אוריין שיצא לתרבות רעה, והיו הבריות שחות אודות בנו שאינו כה גרוע כמו אביו ולא הרשיע כל כך מעשיו,

ואמר על זה מר"ח בזיוור" הגה"ק געל 'עצי חיים' ז"ע, שאין זה פלא כי הלא האב למד תורה ולפיכך היה לו הרבה סם המוות בעורקיו, מה שאין כן הבן שמעולם לא למד ונולד עם הארץ ולא קרא ולא שנה מימיו אין לו הרבה סם המוות ולכן לא הרשיע כל כך, ודפח"ח.

(כ"ק אדמור" הגה"ק מצאנו ז"ע, שפע חיים, רעווא דרעוויין, בראשית ח"א עמ' רל"ז)

ביתו של הרה"צ רבי מאיר יוסף מנרל זצ"ל (אביו של הרה"צ רבי חיים משה מנרל זצ"ל) בעיר ביסטריץ היה בית ועד לחכמים, כפשוטו. גדולי תורה מכל רחבי המדינה היו באים לביסטריץ שהיתה עיר מרכזית ובה התקיימו האסיפות הגדולות של רבני המדינה, וכשבאו לעיר היכן מתאכסנים אם לא בביתו של רבי מאיר יוסף, מכניס האורחים המופלא...

אזירה קודרת ירדה באחת על הבית. רבקה הפעוטה בת הארבע, בתו של רבי מאיר יוסף חלתה פתע במחלה אנושה, המחלה הלכה והחמירה מיום ליום. גדולי הרופאים הוזעקו למיטתה אך לא מצאו מזור למחלתה. המצב הלך והדרדר מרגע לרגע, התאספו כל בני המשפחה בחדר ותפילותיהם בקעו רקיעים, אך נראה היה כי נגעלו שערי רחמים. הגרוע מכל עמד להתרחש.

בלב שבור התאספו בני הבית ליד מיטת הפעוטה שנשימתה היתה כבדה, אנשי החברא קדישא שרבי מאיר יוסף בראשה, הגיעו גם הם ובידיהם ספרי "מעבר יבוק" עם התחינות שאומרים בעת יציאת הנשמה וגם נוצות

היו מזומנות איתם, כדי לקבוע את רגע המוות. הגסיסה החלה, לחלוחית חיים האחרונה אזלה מפניה של הילדה, נראה כי לא נותרה בה עוד קוסטא דחיותא. חיזורון המוות החל מתפשט על פניה, לא נותר עוד מה לעשות הכל המתינו בלב נשבר ליציאת הנשמה...

אחד האורחים הקבועים בביתו של רבי מאיר יוסף, היה הרבי מסיגוט הגאון הקדוש רבי חיים צבי טייטלבוים ז"ע.

אכסניה קבועה היתה לו לרבי הקדוש, בביתו של רבי מאיר יוסף, שם היה מגיע בזמנים שונים ומתאכסן שם פרקי זמן בלתי קצובים, פעמים ימים ספורים, ופעמים כמה שבועות רצופים, הוא אהב להיות שם, בידיעה שבבית הזה יוכל ללמוד תורה בהשקט ובמנוחת הנפש.

בכל פעם לפני שהגיע היה הרבי משגר מברק בו הודיע על בואו הצפוי. אך הפעם התגלגלו הדברים משמים, הרבי הגיע בפתאומיות...

והנה, בעוד בני הבית ואנשי החברא קדישא עומדים סמוך סביב מיטת הגוססת ומחכים לרגע שיקראו "שמע ישראל", נכנס לפתע אדם ובידו מברק. תחילה לא שמו ליבם אליו, מרוכזים היו בפניה הפעוטות לראות האם נושמת היא עדיין, או שמא...

חזקה שליח עושה שליחותו, השליח ניגש אל רבי מאיר יוסף עם המברק ותקע אותו בידו.

רבי מאיר יוסף נראה כאילו תלשו אותו מעולם אחר, עיניו העייפות קראו את המברק אך ניכר בו שמוחו הטרוד אינו מצליח לצרף אות לאות ומילה למילה. ופתאום נצטרפו המלים אלו לאלו והוא למלל בהפתעה, "הרבי הקדוש מודיע שהוא יגיע אלי מחר".

המלים עודן על לשונו, ומחצר הבית עלה קול המולה. כאילו הגיעה פמליה שלימה קרוב לבית. לא חלפו אלא דקה או שתיים ובפתח הבית נשמעו נקישות. אחד הילדים נשלח אל הדלת, קריאת הפתעה נשמעה, "הרבי הגיע, הרבי הגיע!" ומיד נכנסו הצדיק בעל "עצי חיים" ובני הפמליה שלו אל הבית. נתברר כי המברק הגיע באיחור של יממה.

תחילה לא הבינו האורחים מדוע כל בני הבית מהלכים קדרונית ופניהם כבושות בקרקע, אך מיד ניגש אחד הנוכחים אל הרבי וסיפר לו על רבקה הפעוטה הגוססת ועל יציאת הנשמה הקרובה.

עננה חלפה על פניו הטהורות של בעל "עצי חיים", לרגע קט נעצמו עיניו בתוגה, ומיד שבו ונפקחו. "היכן שוכבת הילדה?" שאל. הראו לו את החדר. הרבי לא התמהמה אפילו שניה. בזריזות גדולה נכנס לחדר, ומיד קרא "הוציאו כל איש מעלי, איש כל ישאר בחדר".

אנשי הח"ק ובני המשפחה לא תמחו על הקריאה, הבן הבינו היטב כי הרבי רוצה להעתיר בעד החולנית, אלא שבעין בשר נראה כי הרבי איחר את המועד וצעקת תפלתו תהיה בבחינת "צועק לשעבר".

זמן רב היה סגור הרבי בחדר. איש לא ידע מה התרחש באותם רגעים גורליים, אלא שאנשי הח"ק שהציצו בשעוניהם, ציינו כי עצם העובדה שהילדה נותרה עדיין בחיים, היא חידוש גדול כשלעצמו, ומסמנת פתח לתקוה זהירה.

דלת החדר נפתחה. הרבי הקדוש יצא החוצה ופניו להבים, הוא פנה לסובבים ובמיוחד כיוון מבטו אל רבי מאיר יוסף ואמר, "היא תבריא, ועוד תשלים את כל שנות חייה!" (זי וועט אויס לעבין איהרע יאהרן).

הדברים נשמעו תלושים לגמרי מן המציאות, גוססת שתי רגליה כבר היו נטועות עמוק עמוק בקבר - תבריא ותשלם מנין שנותיה?!

הם לא האמינו למראה עיניהם. הילדה הגוססת כבר פקחה את עיניה, סומק קל עלה בלחיה. דמעות היגון התחלפו חיש בדמעות של שמחה.

הבת הקטנה התאוששה מיום ליום עד שהחלימה לגמרי, וגם ברכת הצדיק התקיימה במלואה. מרת רבקה ע"ה השלימה מנין שנות חיים, ונתקיים בה הנאמר "מי שנותינו בהם שבעים שנה", בגיל שבעים נפטרה, ששים ושש שנה לאחר שהנוצות הוגשו לחוטמה לראות האם נותרה עדיין הנשימה באפה...

רבינו זצ"ל היה מרבה לספר מעשה זה, והזעקה שהיה זועק בסיום המעשה מהדהדת עדיין, "הלא היה כאן נס מעין תחיית המתים!"

(בקיץ תשנ"ד, בעת שביקר בארץ בנו של כ"ק הרבי מסאטמאר ה'ברך משה' זצוק"ל, בנו של בעל "עצי חיים" ז"ע, ביקר אצל רבינו זצ"ל שסיפר לו כל אותו מעשה מרישא ועד סיפא, ושניהם בכו אהרדי. בן הרבי מסאטמאר שנפעם לשמוע מעשה כה מרעיש על סבו, שהחיה

מתים, כפשוטו, ורבינו שחווה את המעשה מגוף ראשון, והרגיש עדיין את ההתרגשות דאז, כאילו חוזר כל דבר המעשה ומתרחש ברגע זה ממש).

(זכרונם לברכה בשם "הרב מגדל" (כ"ב תשנ"ז) ע' 12)

דברנו מזכרוננו הנפלא של אביו מרן העצ"ח ז"ע סיפר רבינו (כ"ק מרן אדמור" הברך משה מסאטמאר זצוק"ל) שפעם אחת נפגש מרן העצ"ח ז"ע עם הגה"ק המנחת אלעזר ממונקאטש זצ"ל, ובתוך הדברים שאל לו המנח"א זצ"ל קושיא עצומה באיזה ענין, והשיב לו תירוץ על אתר.

שאל לו המנח"א זצ"ל: סיגעטער רב מהיכן אתם יודעים תירוץ זה, השיב העצ"ח ז"ע: מאותו מקום שלקחתם את הקושיא. שאל לו המנח"א זצ"ל: האין אפשר דבר זה, הלא הספר שראיתי בה את הקושיא הנ"ל מונח באוצר הספרים שלי וזהו הכרך היחידי בכל כדור הארץ, ענה מרן העצ"ח ז"ע וסיפר לו שבהיותו סמוך על שלחן חותנו הרה"ק רבי שלום אליעזר מרצפרט ז"ע בעיר טארנא, איקלע להתם מוכר ספרים אחד, וראה שם אצלו את ספר הנ"ל שהיה יקר המציאות, והיה לו חשק לקנותו אבל לא היה לו הסכום שדרש המוכר בשבילו, ע"כ ביקש רשות מהמוכר לעיין בו וראה שם אותו הקושיא והתירוץ ע"ז, ומני אז לא מש מזכרוננו, ולאחר זמן הגיע הספר הזה לידי המנח"א זצ"ל וקנה אותו.

ונתפלא הגה"ק המנח"א זצ"ל מזכרוננו הנפלא של מרן העצ"ח ז"ע.

(פרי תמרים" וישלח תש"ס, ע' כ"ח)

מ"ח מזו"ר, בעל העצי חיים מסיגעט ז"ע כשדבר בקדשו אלי לפני למעלה מחמישים שנה, נענה ואמר לי כי אינו בא להתהדר שיודע כל דיבורי התוס' שבש"ס בע"פ כלשונם, אבל אין כזאת חלילה שיהיה תוס' בש"ס שאינו יודע את תכנו, אז עדיין לא עמדתי על דעתו, שהרי אמת לא להתהדר בא, ומה רצה לספר בכך, אלא כמוכן שרצה להורות כדברי החת"ס שאם אדם מיישראל אינו יודע תוס' אחד בש"ס הרי שחסרה לו חלק מיהדותו.

(כ"ק אדמור" הגה"ק הש"ח מצאנו ז"ע 'מנחת יהודה וירושלים' (נתניה תשמ"ב) ע' ר"ב)

בסוף ימיו של כ"ק אממ"ר ז"ע היה בסיגעט מאלו שכבר נתפסו לרעיון הציוני ר"ל, שעלתה בידם להיות בין טובי הקהל, וצערו מאד את נפשו של כ"ק אממ"ר ז"ע בתעלוליהם, ורצו להקים בית ספר "העברעאישע שולע", וכ"ק אממ"ר ז"ע יצא נגדם במלחמת חרמה בחרב וחנית, ואמר להם בזה"ל: "ווי לאנג איך לעב וועט קיין העברעאישע שולע דא נישט זיין" (כל זמן שאני חי, בית ספר עברי לא יהיה כאן) וכן היה, שבחיו לא עלתה להם להקים את השולע.

אמנם הם הוסיפו לצער את נפשו הטהורה ביותר עד שהלכו וספרו לפני מושל העיר עלילות שקר על כ"ק אממ"ר ז"ע, ופעם שאל לו מושל העיר בתמהון: "היאך יוכלו אנשים מישראל לדבר בלשון גס כזה בגנותו של הרב, שאפילו אצל אומה"ע לא מדברים ככה על מנהיגיהם".

השיב לו כ"ק אממ"ר ז"ע בחכמה: "כי בודאי אצל אומה"ע לא יהיה דבר כזה לדבר סרה על מנהיגיהם, כי הם מניחים את ההמון לנפשם להתנהג כרצונם, אבל אצל בני ישראל שהרב מתערב בכל מעשיהם של ההמון עם, ומרבה ליסרם שיתנהגו בדרך התורה, ועל כן יש להם שנאה נגדו", ודפח"ח.

המושל הלז התרה בהם לבל יהינו עוד לצער את אממ"ר ז"ע.

(כ"ק מרן אדמור" הברך משה מסאטמאר זצוק"ל "פרי תמרים" וחי תש"ס)

לזכות הרוצה בעילום שמו
שיקווים ברכת צדיק "מנוחה ושמחה, אור ליהודים"

לע"נ האשה החשובה הצדקנית
מרת פרידא גילה בת הרה"ח ר' יצחק אייזיק ע"ה (רי"ך)
נלב"ע י"ז אדר ב' תשע"ט

התודה והברכה למוסדות ס. פאולא בארה"ק
בנשיאות כ"ק הגה"צ רבי יצחק דוד האראוויץ שליט"א
גאב"ד ראצפערט בראזיל ונשיא מוסדות ס. פאולא בארה"ק
ובפרט לחדב"נ הרה"צ ר' חנניה יו" ליפא מייזליש שליט"א
על טובת עין שנוהגים אתנו בתמידות בהשפיעם מאוצרותיהם,
ספרי "זכות אבות" ד"ת תולדות ועבודות מרבותינו הקדושים ז"ע

ההפצה בעיה"ק טבריא נתרם לע"נ רבני טבריא

רבה הראשי של טבריא הצדיק החכם **רבי חיים בן רבי יצחק סמאנא** זצ"ל
רבה הראשי של טבריא הצדיק החכם **רבי יעקב חי בן רבי ברוך זריהן** זצ"ל
מייסד ת"ת ביבאס, הצדיק החכם **רבי רפאל ביבאס** זצ"ל

קריאת קודש. עקב התבערה שללהב יצאה ע"י אנשי בליעל, שהציתו את בית הנדרש "קהילת החסידים" ע"ש הרה"ק מטשטיווקא ז"ע" פה עיה"ק טבריא תונב"א. העונוד
בנשיאות ידידנו הגה"צ רבי יוסף קדיש ברנסדופר שליט"א אבדק"ק "קהילת החסידים" ונח"ס אורה ושנחה על הרנובים.
יצא כ"ק רבינו שליט"א בקריאה נרגשת להיות לעזר בשיפוץ וחיודוש בית הנדרש הנ"ל, ונשלח לכולם היקריאת קודש" לקחת חלק בשיקום המקום הקדוש הזה.

<https://metchy.com/tveria/37>

להשתתפות אפשר לחוץ על לינק זה

להשתתפות בהוצאות הגליון לרגל שמחה או לע"נ ולקבלת הגליון במייל, להערות ולהארות, GILYON.LIZENSK@GMAIL.COM

יב

פרשת בא

תש"פ

דברי תורה לזענעסן